

SUOMALAISTEN TUTKINTO- OPISKELU ULKOMAISISSA KORKEAKOULUISSA

Tuloksia kyselystä

Irma Garam



OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Raportit ja selvitykset 2018:8

© Opetushallitus

Raportit ja selvitykset 2018:8

ISBN 978-952-13-6490-7 (pdf)

ISSN-L 1798-8918

ISSN 1798-8926 (pdf)

Taitto: Grano Oy

www.oph.fi

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	.5
2	TULOKSET TIIVIISTI	.7
3	ULKOMAILLE LÄHTÖ	14
3.1	Ulkomaille lähteneiden opintototausta	.15
3.2	Ulkomaille lähdön syyt	.17
3.3	Opintotuen merkitys	.23
3.4	Tiedonhankinta	.24
4	OPISKELU JA ELÄMINEN ULKOMAILLA	26
4.1	Opiskelupaikan saaminen	.27
4.2	Opiskelu ulkomailta	.29
4.3	Opintojen rahoitus, maksullisuus ja toimeentulo	.33
4.4	Työskentely opintojen ohessa	.36
4.5	Yhteydenpito Suomeen ja integroituminen opiskelupaikkaan	.38
5	TULEVAISUUDENSUUNNITELMAT JA SUOMI	43
5.1	Mitä opintojen jälkeen?	.43
5.2	Tulevan asuinmaan kriteerit	.46
5.3	Suomi ulkomailta opiskelevin silmin	.47
6	KYSELY JA VASTAAJAT	53
6.1	Kysely	.53
6.2	Vastajat	.54
	KIRJALLISUUS JA LÄHTEET	59

1 JOHDANTO

Julkisuudessa on viime aikoina huolestuttu siitä, että koulutettu väki karkaa Suomesta eikä Suomi kykene houkuttelemaan osaajia. Huoli näkyi esimerkiksi silloin, kun Tieteentekijöiden liitto tiedotti huhtikuussa 2017 Suomen osaamistaseen olevan miinuksella. Huoli näkyi, kun MTV uutisoi saman vuoden lopulla koulutettujen suomalaisten muuttavan maasta enemmän kuin Suomeen tulee koulutettuja. Tieto ja Trendit -lehdessä (12.10.2017) epäiltiin Suomen koulutustason laskun selittyvän osittain aivovuodolla. Sama huoli näkyi myös, kun Kaleva elokuussa 2017 uutisoi tutkimuksesta, jonka mukaan moni koulutettu suomalainen on valmis muuttamaan ulkomaille, jos Suomesta ei löydy työtä. Aivovuoto on tunteita herättävä aihe, sillä kyse on Suomen tulevaisuudesta.

Korkeakouluopiskelijat ja korkeakoulusta valmistuneet ovat niitä osaajia, joita moni maa haluaisi. He ovat myös kansainvälisesti liikkuva joukko. Globaalisti lähes viisi miljoonaa henkilöä opiskelee korkeakoulututkintoa kotimaansa ulkopuolella. Suurimmat virrat kulkevat Aasiasta läntisiin teollisuusmaihiin. (OECD 2017.) Suomi on viime vuosina ollut opiskelijoita vastaanottava maa, jonka korkeakouluissa opiskelee noin 20 000 ulkomaalaista tutkinto-opiskelijaa.

Kelan opintotukitilastojen mukaan kuitenkin myös ulkomaisissa korkeakouluissa tutkintoa suorittavien suomalaisten määrä on viime aikoina selvästi kasvanut. Lukuvuonna 2006–2007 heitä oli noin 4 000 ja lukuvuonna 2015–2016 jo kaksinkertainen määrä.

Lisääntynyt into opiskella ulkomailla on noteerattu korkeakoulutuksen kansainvälistymislinjauksissa (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017), jossa pohditaan, pitäisikö merkittävässä tiedemaissa opiskelua tukea erityiskeinoin, koska näin syntyneet verkostot ovat Suomelle arvokkaita. Hallitusohjelmassa todetaan, että Suomi joutuu kilpailemaan myös ulkomailla opiskelleista nuorista (Valtioneuvoston kanslia 2015).

Mistä kasvava ulkomailla opiskelevien määrä kertoo? Ketkä ulkomaille lähtevät ja mitä teki-joitä lähdön taustalla on? Millaista ulkomailla opiskelu on? Millaisena Suomi näyttäytyy ulkomailla opiskelevan silmin? Millaiset ovat ulkomailla opiskelevien tulevaisuudensuunnitelmat? Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO (Opetushallitus vuodesta 2017) käynnisti 2016 selvityshankkeen, jossa näihin kysymyksiin haetaan vastauksia. Selvityshanketta on toteutettu yhteistyössä Kelan kanssa.

Hankkeen ensimmäisessä vaiheessa tarkasteltiin Kelan opintotukitilastojen pohjalta, ketkä ulkomaille lähtevät. Eniten suosiotaan on kasvattanut lääke- ja hoitotieteitten opiskelu sekä Ruotsissa, Virossa ja Alankomaissa opiskelu. Verrattuna Suomessa korkeakouluopinnot aloittaneisiin, on ulkomaille lähtevien joukossa enemmän naisia, ruotsin- ja muun kielisiä, Uudellamaalla asuvia sekä niitä joiden vanhempien tulotaso on korkea. Tulokset on julkaistu [www-sivustolla](http://www.sivustolla) www.cimo.fi | Palvelut | Tutkimus- ja selvitystoiminta | Suomalaisten tutkinto-opiskelu ulkomailla.

Hankkeen toisessa vaiheessa lähestyttiin ulkomailla opiskelevia kyselyllä. Tavoitteena oli saada tietoa ulkomaille lähdön syistä, tulevaisuudensuunnitelmista sekä yleiskuvaa kokemuksista ulkomailla opiskelusta. Tässä raportissa esitellään kyselyn tulokset. Raportti

jakautuu kolmeen osaan. Ensin käydään läpi ulkomaille lähtöön liittyviä tekijöitä (luku 3), tämän jälkeen esitellään, millaista ulkomailla opiskelu on (luku 4). Lopuksi luodaan katsaus opiskelijoiden tulevaisuuden suunnitelmiin sekä ajatuksiin Suomesta (luku 5).

Kyselyn vastaajat tavoitettiin Kelan opintotukitietojen kautta, joten kohteena ovat opintotukea ulkomaille saavat opiskelijat. Tämä ei välttämättä ole sama kuin suomalaiset tutkinto-opiskelijat ulkomailla, sillä kaikki ulkomailla opiskelevat eivät välttämättä saa opintotukea ja myös ulkomaan kansalaiset voivat tietyin ehdoin saada tukea. Jatkossa raportissa kuitenkin yksinkertaisuuden vuoksi kuitenkin tutkinto-opiskelijoista ulkomailla.

2 TULOKSET TIIVIISTI

Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO (Opetushallitus vuodesta 2017) käynnisti 2016 selvityksen ulkomailla koko tutkintoa opiskelevista suomalaisista. Tavoitteena oli saada kattavasti tietoa ilmiöstä: ketkä lähtevät ulkomaille opiskelemaan, mitä tekijöitä lähdön taustalla on, millaista opiskelu ulkomailla on ja millainen on opintojen jälkeinen ura? Selvityksen ensimmäisessä vaiheessa tarkasteltiin Kelan opintotukitilastojen pohjalta, mitä ulkomailla opiskellaan ja ketkä ulkomaille lähtevät. Ensimmäisen vaiheen tulokset löytyvät [www-sivustolta](http://www.sivustolta) www.cimo.fi | Palvelut | Tutkimus- ja selvitystoiminta | Suomalaisen tutkinto-opiskelu ulkomailla.

Selvityksen toisessa vaiheessa tavoiteltiin ulkomailla tutkintoa opiskelevia kyselyn avulla. Kyselyn tavoitteena oli saada tietoa ulkomaille lähdön syistä, opiskelusta ja elämisestä ulkomailla sekä näkemyksiä Suomesta ja opintojen jälkeisistä suunnitelmista. Kysely lähetettiin loppuvuodesta 2016. Otos poimittiin Kelan opintotukirekisteristä siten, että mukaan tuli joka toinen Kelan opintorahaa, asumislisää tai lainatakauksen ulkomaisiin korkeakouluopintoihin syksyllä 2016 saava. Vastauksia saatiin 1422, vastausprosentti oli 37,5. Tässä raportissa esitellään kyselyn tulokset.

Kansainvälisen kokemuksen saaminen ja sisäänpääsymahdollisuudet motivoivat lähtemään

Ulkomailla lähdön yhteydessä puhutaan usein työntö- ja vetotekijöistä. Työntötekijä viittaa siihen, että jokin lähtömaassa motivoi lähtemään. Vetotekijällä tarkoitetaan sitä, että jokin kohteessa houkuttelee lähtemään. Yksi kyselyn tavoitteista oli tarkastella opiskelemaan lähdön taustalla olevia tekijöitä. Ulkomailla opiskelevien suomalaisten määrän kasvaessa on mielekästä kysyä, työntääkö jokin opiskelijoita ulkomaille vai houkutteleeko jokin ulkomailla.

Kyselylomakkeessa opiskelijat saivat arvioida valmiiksi annettujen syiden tärkeyttä kohdallaan. Vastausten perusteella ulkomaille lähdön taustalla ei ole yhtä yksittäistä syytä, vaan ennemminkin monenlaisia tekijöitä. Selvästi tärkeimpinä opiskelijat pitivät syitä, jotka liittyvät kansainvälisen kokemuksen saamiseen kuten halu saada uusia kokemuksia, mahdollisuus kansainväliseen uraan tai halu asua ulkomailla. Opiskeluun liittyvät syyt kuten helpompi sisäänpääsy koulutukseen tai laadukkaampi koulutus ulkomailla arvioitiin nekin kohtalaisen tärkeiksi, mutta kuitenkin vähemmän merkityksellisiksi kuin kansainväliseen kokemukseen liittyvät syyt.

Ulkomailla lähdön motiivit ja niiden keskinäinen tärkeysjärjestys eivät ole olennaisesti muuttuneet kymmenessä vuodessa, jolloin niitä tarkasteltiin Kelan selvityksessä (Saarikallio ym. 2008). Samat kansainvälisen kokemuksen saamiseen liittyvät syyt olivat tuolloinkin kärjessä. Opintoihin ja sisäänpääsyyn liittyvät syyt tulivat näiden jälkeen. Ulkomailla lähdön motiivit eivät anna vastausta siihen, miksi ulkomailla opiskelun suosio on kasvanut viime vuosina. Vaikka esimerkiksi lääketieteen opiskelu ulkomailla on kasvattanut suosiotaan muita aloja nopeammin ja alalta on vaikea saada opiskelupaikkaa, eivät sisäänpääsymahdollisuuksiin liittyvät syyt korostu lähtösyissä sen voimakkaammin kuin aikaisemminkaan.

Yksittäiset ulkomaille lähdön syyt tiivistyvät neljäksi laajemmaksi ulottuvuudeksi, jotka kuvaavat erilaisia orientaatioita ulkomaille opiskeluun.

1 Kansainvälisen kokemuksen hakeminen on yleisin orientaatio. Sitä korostavat erityisesti kaupallisen, yhteiskunta-alan ja taidealan opiskelijat. Kansainvälisen kokemuksen hakijat eivät tyypillisesti ole edes hakeneet opiskelupaikkaa Suomesta tai ovat mahdollisesti jopa saaneet sen, mutta valitsevat silti mielummin ulkomaisen vaihtoehdon.

2 Sisään pääsymahdollisuuksia korostavien ryhmä erottuu selvästi muista. Tämä orientaatio myös jakaa vastaajat: joko sitä korostetaan hyvin paljon tai ei lainkaan. Motiivi on vahva lääketieteen ja eläinlääketieteen opiskelijoilla, kohtalaisesti sitä korostavat myös käyttäytymistieteen/psykologian sekä oikeustieteen opiskelijat. Moni tästä joukosta on hakenut opiskelupaikkaa Suomesta, mutta ei ole saanut.

3 Laadukasta koulutusta hakevia motivoi lähtemään tietty ulkomaisen oppilaitoksen tarjoama koulutusohjelma sekä tunnettu oppilaitos. Vahvimmin orientaatio korostuu Britanniassa ja Alankomaissa opiskelevilla sekä taidealalla, tekniikan alalla sekä matkailu- ravitsemis- ja talousalalla.

4 Vaihtoehdon tuttuus ei ole kovin yleinen ja vahva motiivi lähteä ulkomaille. Orientaatioissa korostuu se, että opiskelumaata tai -paikkaa on entuudestaan tuttu, ulkomaille asuu tuttuja ja läheiset ovat suositelleet vaihtoehtoa. Orientaatio korostuu hieman enemmän kaupallisen, liikunta-alan, lääketieteen ja hoitoalan opiskelijoilla sekä Virossa, Saksassa ja Itävallassa opiskelevien keskuudessa.

Ulkomaille lähtee jossain määrin valikoitunut joukko

Opiskelijan itsensä kertomien motiivien lisäksi koulutusvalintojen taustalla vaikuttaa myös erilaisia taustatekijöitä, jotka voivat helpottaa tai vaikeuttaa päätöstä lähteä ulkomaille. Koulutusvalintoja ei tehdä tyhjästä, vaan niitä pohjustavat monet aikaisemmat valinnat ja rakenteelliset tekijät.

Kyselyn mukaan ulkomaille opiskelevat ovat jo valmiiksi kansainvälisesti kokeneita. Yli puolella heistä oli aikaisempaa kokemusta pidempikestoisesta ulkomaille asumisesta – joko nykyisessä opiskelumaassa tai muualla ulkomaille. Lisäksi vajaalla kolmasosalla asuu puoliso tai muu perheenjäsen opiskelumaassa ja runsaalla kymmenesosalla oli sukulaisia läheisissä nykyisestä opiskelumaasta. Vaikka vaihtoehdon tuttuus ei korostu ulkomaille lähdön syissä, on monella ulkomaille opiskelevalla yhteyksiä ulkomaille ja opiskelumaahansa.

Ulkomaille lähtevät ovat profiililtaan hieman erilainen ryhmä kuin Suomessa korkeakoulupintonsa aloittavat. Selvityksen ensimmäisessä vaiheessa tarkasteltiin Kelan opintotukitilastojen pohjalta ulkomaille lähtevien taustaa. Heidän joukossaan on enemmän naisia, ruotsin- ja muun kielisiä sekä Uudellamaalla asuvia kuin Suomessa opintonsa aloittavissa. Lisäksi ulkomaille lähtevien joukossa on jonkin verran enemmän niitä, joiden vanhempien yhteenlaskettu vuositulo on yli 150 000 euroa.

Polku ulkomaille alkaa suomalaisesta ylioppilastutkinnosta

Pääsääntöisesti ulkomaille lähdetään Suomessa suoritettua ylioppilastutkinnon tai vastaavan toisen asteen tutkinnon pohjalta ja ulkomaille mennään opiskelemaan Bachelor-tasoista tutkintoa. Suomalaisen lukiokoulutuksen koetaan antavan hyvät valmiudet opiskella ulkomailla, niin kielitaidon kuin yleisten opiskeluvalmiuksienkin osalta.

Vajaa viidesosa vastaajista oli tehnyt myös korkeakoulututkinnon Suomessa ennen ulkomaille lähtöä. Yli puolessa kyse oli ammattikorkeakoulututkinnosta, viidesosassa yliopiston alemmasta korkeakoulututkinnosta. Heistä lähes kaikki jatkoivat ulkomailla Master's-tasosta tutkintoa. Ammattikorkeakoulututkinto Suomesta oli yleinen erityisesti taloustieteen, tekniikan, matemaattis-luonnontieteellisen ja hoitoalan opiskelijoita.

Kelan opintotukitilastojen mukaan ulkomailla opintonsa aloittaneista 12 prosentilla oli taustalla jo suomalainen ammattikorkeakoulututkinto ja 7 prosentilla yliopiston alempi korkeakoulututkinto. Korkeakoulututkintojen suorittaminen Suomessa ennen ulkomaille lähtöä on näiden tilastojen mukaan jonkin verran lisääntynyt. Toisaalta ammattikorkeakoulututkinto on yleistynyt myös Suomessa yliopisto-opinnot aloittaneiden keskuudessa, joten tilastojen pohjalta ei voi väittää, että ammattikorkeakoulututkinnon jälkeen opintoja jatkettaisiin erityisen runsaasti juuri ulkomailla.

Opintotuki koetaan tärkeäksi ulkomaille lähdössä

Suomesta mukaan saatu opintotuki on tärkeä tekijä ulkomaille lähtöä suunniteltaessa ja tukee päätöstä lähteä ulkomaille opiskelemaan. Ylivoimainen enemmistö ulkomaille opintotukea saavista koki tuen erittäin tärkeäksi päätökselleen lähteä ulkomaille. Vastaukset eivät tietenkään kerro tuen ulkopuolella olevien tilanteesta eikä sitä, kuinka moni olisi lähtenyt ilman opintotukea.

Samoin opintolainalla opintojaan rahoittavat pitävät opintolainaa erittäin tärkeänä päätökselleen lähteä. Opintolainalla katetaan myös lukukausimaksujen tuomia lisäkustannuksia, sillä maksullisessa koulutusohjelmassa opiskelevat pitävät opintolainaa muita tärkeämpänä tekijänä päätökselleen opiskella ulkomailla. Maksullisessa koulutusohjelmassa opiskelevat myös rahoittavat opintojaan opintolainalla muita useammin.

Naiset, Bachelor-tasoiset opiskelijat sekä suomenkieliset pitävät Suomesta saatua opintotukea ja opintolainaa keskimääräistä tärkeämpänä.

Hakuprosessia ulkomaiseen oppilaitokseen ei pidetä helppona, mutta ei kovin työläänäkään

Helpommat sisäänpääsymahdollisuudet on yksi motiivi ulkomaille lähdön taustalla. Mutta pääseekö ulkomaille helposti opiskelemaan ja millainen hakuprosessi on? Neljännes vastaajista kertoi tulleen valituksi pelkän todistuksen perusteella. Valtaosalla oli todistuksen lisäksi ollut käytössä muitakin valintakeinoja. Motivaatiokirje oli näistä yleisin, yli puolet vastaajista oli laatinut sellaisen. Kirjallinen pääsykoe on Suomen korkeakouluissa yleinen

valintakeino, mutta ulkomailla opiskelevista vain alle kymmenes (9%) kertoi olleensa pääsykokeessa.

Hakuprosessi ulkomaiseen oppilaitokseen arvioidaan työläydeltään tyypillisesti ”jonnekin välille”, ei kovin työlääksi mutta ei erityisen helpoksikaan. Pelkän todistuksen perusteella opiskelupaikan saaneet pitävät hakuprosessia selvästi muita helpompana. Myös opiskelumaalla ja koulutusallalla on merkitystä: Yhdysvalloissa opiskelevat sekä arkkitehtuurin ja taidealan opiskelijat pitävät hakuprosessia kaikkein työläimpänä. Ulkomaille lähdön motiivilla on niin ikään yhteys kokemukseen hakuprosessin työläydestä. Opiskelijat joita sisäänpääsymahdollisuudet motivoi ulkomaille, kokevat prosessin helpommaksi. Tulos on ymmärrettävä, sillä nämä opiskelijat ovat lähteneet ulkomaille välttyäkseen hankalaksi kokemaltaan haku- ja sisäänpääsyprosessilta Suomessa.

Ulkomailla opiskelevat ovat tyytyväisiä opintojen laatuun ja opiskelupaikkakuntaan

Kyselyn vastaajat opiskelevat täysipäiväisesti ja pitävät opintojaan melko työläinä. Keskimäärin opiskelijat käyttävät aikaa opiskeluun 38 tuntia viikossa. Eläinlääketieteen ja lääketieteen opiskelijat kokevat opintonsa kaikkein työläimmiksi ja he myös kertovat käyttävänsä viikossa eniten tunteja opiskeluun.

Pääasiallinen opiskelukieli ulkomailla on englanti, myös muissa kuin englanninkielisissä maissa. Lähes kolme neljäsosaa (73 %) kertoo opiskelevansa pääasiassa englanniksi. Ruotsissa opiskelevista valtaosa (64 %) opiskelee pääasiassa ruotsin kielellä. Kymmenesosa vastaajista opiskelee ensisijaisesti muulla kuin englannin tai ruotsin kielellä ja erityisen runsaasti heitä on Ranskassa, Espanjassa ja Saksassa.

Kielitaidon puute ei näyttäydä erityisenä ongelmana ulkomailla opiskellessa, sillä selvä enemmistö (92 %) pitää kielitaitoaan joko riittävänä tai täysin riittävänä. Hienoista eroa kielitaidon riittävyydessä tosin on opiskelukielen mukaan: englannin kielellä opiskelevat kokevat kielitaitonsa useammin riittäväksi kuin ruotsin tai muulla kielellä opiskelevat.

Tyytyväisimpiä ulkomailla opiskelevat ovat kurssien akateemiseen sisältöön ja opetuksen laatuun sekä toisaalta kirjastotiloihin. Vähiten tyytyväisiä ollaan opintojen ohjaukseen. Yhdysvalloissa ja Britanniassa opiskelevat ovat opintojen ohjaukseen muita tyytyväisempiä. Kansainvälisen Eurostudent-kyselyn mukaan (Potila 2017) Suomen korkeakouluissa opiskelevat ovat useammin tyytyväisiä opintojen ohjaukseen, mutta harvemmin tyytyväisiä opintojen sisältöön kuin ulkomailla opiskelevat.

Opiskelun ulkopuoliseen elämään liittyvistä asioista ulkomailla opiskelevat ovat tyytyväisimpiä opiskelupaikkakuntaansa, johon 79 prosenttia vastaajista on tyytyväinen tai erittäin tyytyväinen. Myös vuorovaikutukseen oman perheen ja muitten opiskelijoitten kanssa sekä vapaa-ajanviettomahdollisuuksiin vastaajat ovat keskimäärin hyvin tyytyväisiä. Vähiten tyytyväisiä ulkomailla opiskelevat ovat mahdollisuuksiin työskennellä opintojen ohessa. Kyse on ulkomailla opiskelevia suomalaisia laajemmasta ilmiöstä, sillä myös esimerkiksi ulkomalaiset opiskelijat Suomen korkeakouluissa ovat kyselyn mukaan tyytymättömiä työskentelymahdollisuuksiin (CIMO 2016).

Asumisen ja muun elämisen kustannuksiin opiskelijat eivät ole kovin tyytyväisiä, joskin erot maittain ovat suuria. Espanjassa, Latviassa, Virossa ja Latviassa opiskelevat ovat kaikkein tyytyväisimpiä kustannuksiin, Norjassa ja Tanskassa opiskelevat vähiten tyytyväisiä.

Opintoja ulkomailta rahoitetaan usein opintolainalla, harvemmin työtuloilla

Lähes kaksi kolmasosaa (62 %) vastaajista kertoo opiskelevansa maksullisessa koulutusohjelmassa. Maksullisuudessa on kuitenkin eroja maittain ja koulutusaloittain. Esimerkiksi Yhdysvalloissa, Alankomaissa ja Latviassa opiskelevista kaikki kertovat opiskelevansa maksullisessa koulutusohjelmassa. Maksullisissa koulutusohjelmissa opiskelevista vajaa kolmasosa on saanut lukuvuositmaksun kattamiseen tarkoitettua tukea tai vapautuksen maksusta. Toisin sanoen 71 prosenttia maksullisissa koulutusohjelmissa opiskelevista ja 45 prosenttia kaikista vastaajista maksaa lukuvuositmaksut itse.

Käytännössä kaikki vastaajat rahoittavat opintojaan Suomesta saadulla opintorahalla, sillä kysely lähetettiin opintotukea ulkomaille saaville. Opintorahan merkityksestä opintojen rahoittajana kertoo myös se, että se kattaa keskimäärin isoimman osan (44 %) opiskelu- ja elinkustannuksista. Opintolainaa käyttää 67 prosenttia vastaajista, mikä on hieman enemmän kuin kymmenen vuotta sitten tehdyssä selvityksessä. Opintolainaa käyttävät erityisen ahkerasti maksullisessa koulutusohjelmassa opiskelevat, mikä viittaa siihen, että opintolainalla katetaan lukuvuositmaksuja. Maksullisessa koulutusohjelmassa opiskelevat rahoittavat opintojaan myös useammalla tulolähteellä kuin muut.

Opintojen rahoittaminen omilla työtuloilla on harvinaisempaa kuin kymmenen vuotta sitten; vain runsas kolmannes vastaajista raportoi työtuloista. Muuta lainaa kuin opintolainaa sekä opiskelumaasta saatua apurahaa käyttää vain harva ulkomailta opiskelija. Mutta silloin kun niitä käytetään, ne kattavat kohtalaisen ison osan eli noin kolmasosan opiskelu- ja elinkustannuksista.

Vastausten perusteella opiskelijat kokevat toimeentulonsa kohtalaiseksi ja vastaavan melko hyvin odotuksia. Mitään erityisen hälyttävää vastauksista ei välity, vaikka 5 prosenttia vastaajista pitääkin toimeentuloaan erittäin huonona. Maksullisessa koulutusohjelmassa opiskelevat kokevat toimeentulonsa keskimääräistä huonommaksi, mutta hekin kertovat tilanteen vastaavan odotuksia.

Kansainvälistä kokemusta hakevat kotiutuvat opiskelumaahan, sisäänpääsymahdollisuuksia hakevat pitävät yhteyttä Suomeen

Opiskeluaikaisella yhteydenpidolla Suomeen ja opiskelumaahan voi olla tärkeä merkitys verkostojen syntymiselle sekä sille, kuinka luonteva vaihtoehto Suomeen paluu tai opiskelumaahan jääminen on. Yhteyksiä koti- ja opiskelumaahan voi ylläpitää monella eri tavalla: pitämällä yhteyttä siellä asuviin ihmisiin, seuraamalla maan tapahtumia ja uutisia sekä työkentelyn kautta.

Suurin osa vastaajista (73 %) työskentelee opintojensa aikana ja tyypillisintä on opintojen loma-aikana työskentely. Työskentely tarjoaa ulkomaille opiskeleville keinon ylläpitää yhteyksiä Suomeen, sillä opintojen loma-aikana tehdyt työt löytyvät usein Suomesta. Varsinkin Virossa opiskelevat työskentelevät usein Suomessa. Loma-aikana tehty työ on myös osittain koulutusta vastaavalla alalla. Sen sijaan opintojen ohessa tehty työ sekä opintoihin kuuluva työharjoittelu tehdään tyypillisesti muualla kuin Suomessa.

Opiskelijat ylläpitävät yhteyksiä Suomeen myös olemalla tekemisissä täällä asuvien perheenjäsenten ja sukulaisten kanssa. Suomessa asuviin ystäviin ja tuttaviin pidetään vähemmän yhteyttä kuin perheeseen ja sukuun. Samoin heihin pidetään vähemmän yhteyttä kuin esimerkiksi paikallisiin opiskelukavereihin. Uutisia ja tapahtumia vastaajat seuraavat enemmän Suomesta kuin opiskelumaastaan. Sen sijaan työpaikkoja seurataan useammin opiskelumaasta kuin Suomesta. Tosin työpaikkoja vastaajat seuraavat kaiken kaikkiaan melko vähän.

Ulkomaille lähdön motiivit ovat yhteydessä siihen, kuinka paljon ylläpitää yhteyksiä opiskelumaahansa ja Suomeen. Opiskelijat, joiden ulkomaille lähtöä motivoi kansainvälisen kokemuksen saaminen, ovat muita enemmän tekemisissä muiden kansainvälisten opiskelijoiden kanssa sekä seuraavat enemmän opiskelumaan uutisia, tapahtumia ja työpaikkoja. Vastavasti sisäänpääsymahdollisuuksia lähdön motiivina korostavat ovat muita enemmän tekemisissä suomalaisten kanssa ja seuraavat Suomen tapahtumia.

Ulkomaille opiskelevat kokevat kotiutuneensa erittäin hyvin opiskelupaikkakuntaansa ja -maahansa. Tunne kotiutumisesta opiskelumaahan on myös yhteydessä ulkomaille lähdön motiiveihin sekä siihen, kuinka paljon pitää yllä yhteyksiä opiskelumaahan. Kansainvälisetä kokemusta ulkomailta hakevat kokevat kotiutuneensa hieman muita paremmin. Samoin kokevat ne, jotka työskentelevät opiskelumaassa, ovat tekemisissä opiskelumaassa asuvien ystävien ja tuttavien kanssa sekä seuraavat opiskelumaan tapahtumia. On vaikea sanoa, kumpi on syy ja kumpi seuraus. Ilmeistä kuitenkin on, että halu lähteä ulkomaille kansainvälistä kokemusta saamaan sekä yhteydenpito opiskelumaahan, siellä työskentely ja sinne kotiutuminen muodostavat kokonaisuuden, jossa osat vahvistavat toisiaan.

Suunnitelmat tulevasta asuinmaasta ovat auki

Suomalaiset nuoret lähtevät ulkomaille opiskelemaan innokkaammin kuin koskaan aikaisemmin. Menettääkö Suomi nämä osaajat? Aivovuotoa ilmiö lähenee, mikäli ulkomaille lähtevät eivät näe tulevaisuudenmahdollisuuksia Suomessa eivätkä halua palata Suomeen. Kyselyvastausten perusteella ulkomaille opiskelevien tilanne on auki, sillä lähes puolet (49 %) ei osaa sanoa, mihin maahan todennäköisesti hakeutuu nykyisten opintojen jälkeen. Epätietoisuus tulevaisuudensuunnitelmista on lisääntynyt 15 vuodessa, sillä vuonna 2003 julkaisutussa selvityksessä vain noin kolmasosa ei osannut sanoa tulevaa asuinmaataan.

Suomeen paluuta pitää todennäköisimpänä vaihtoehtona neljännes (24 %) opiskelijoista ja opiskelumaahan jäämistä viidennes (19 %). Tilanne muuttuu Suomelle hieman epäedullisempaan suuntaan, kun tarkastellaan opintojensa loppuvaiheessa olevien suunnitelmia. Niistä jotka arvioivat valmistuvansa vuoden sisällä enää 22 prosenttia uskoo palaavansa Suomeen ja 26 prosenttia jäävänsä opiskelumaahan. Suunnitelmistaan epätietoisten osuus vähenee 38 prosenttiin.

Opiskeluaikainen yhteydenpito Suomeen lisää todennäköisyyttä palata Suomeen opintojen jälkeen. Opintojen loma-aikana Suomessa työskentelevät, samoin kuin Suomen uutisia, tapahtumia ja työpaikkoja seuraavat pitävät paluuta Suomeen opintojen jälkeen muita todennäköisempänä.

Ulkomaille lähdön motiivilla on myös merkitystä sille, kuinka todennäköisenä pitää Suomeen palaamista. Sisään pääsymahdollisuuksia ulkomaille lähdön motiivina korostavat uskovat muita useammin (32 %) palaavansa Suomeen. Vastaavasti kansainvälistä kokemusta lähdön motiivina korostavista muita harvempi (16 %) pitää Suomeen palaamista todennäköisimpänä vaihtoehtona. Toisaalta kummallakin ryhmällä vaihtoehto ”en osaa sanoa” on yleisin vastaus. Näyttääkin siltä, että lähdön motiiveista riippumatta suunnitelmat ovat aidosti auki.

Tuleva asuinmaa valitaan työ- ja uramahdollisuuksien perusteella

Opintojen jälkeisen asuinmaan valinnassa tärkeimmät kriteerit opiskelijoille ovat mahdollisuudet koulutusta vastaavaan työhön, mahdollisuudet uralla etenemisen sekä maan yleinen ilmapiiri. Suomen näkökulmasta huolestuttavaa on se, että nämä tekijät eivät ulkomailta opiskelevan silmissä useinkaan lisää halukkuutta asua juuri Suomessa.

Suomen suurimmat vetovoimatekijät eivät ulkomailta opiskeleville ole niinkään koulutus- ja työmahdollisuudet, vaan puhdas luonto ja ympäristö sekä maan yleinen elintaso. Myös maan turvallisuuden, terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden sekä sosiaaliturvan moni koki tekijöiksi, jotka lisäävät halukkuutta palata Suomeen.

Eri motiivein ulkomaille lähtevät muodostavat erilaiset ryhmät myös sen suhteen, mitä tekijöitä he korostavat tulevan asuinmaan valinnassa. Sisään pääsymahdollisuuksia ulkomailta hakevat korostavat tulevan asuinmaan valinnassa muita enemmän perheen ja ystävien asuinmaata sekä sukujuuria, kansainvälistä kokemusta ulkomailta hakevat puolestaan yhteiskunnan kansainvälisyyttä, yleistä ilmapiiriä sekä mahdollisuuksia edetä uralla.

Ulkomailla opiskelevat näkevät Suomessa sekä hyviä että huonoja puolia, kun he saivat vapaasti kuvailla, millaisena näkevät Suomen. Myönteisistä asioista eniten mainintoja saa turvallinen yhteiskunta. Myös yhteiskunnan toimivuutta arvostetaan; Suomessa asiat toimivat ja viranomaisiin voi luottaa. Kehuja saa myös Suomen tasa-arvoinen hyvinvointiyhteiskunta, joka tukee kansalaisia. Ulkomailta opiskelevat tuovat esille myös tunnesiteensä Suomeen; siellä on omat juuret ja maa tuntuu omalta kotimaalta.

Kielteisistä asioista eniten mainintoja saa huonot työllistymisnäkymät ja korkea työttömyys. Opiskelijat puhuvat myös sulkeutuneesta yhteiskunnasta ja huonosta yleisestä ilmapiiristä. Vastaukset on annettu vuoden 2016 lopulla, kun Suomen talous oli vielä taantumassa, mikä heijastunee vastauksiin. Oli taantuma tai ei, työ- ja uramahdollisuudet on tärkein kriteeri, jonka perusteella ulkomailta opiskelevat tekevät muuttopäätöksiään. Mikäli mielikuva Suomesta huonojen työllistymismahdollisuuksien maana jää elämään, on sillä vaikutusta valintoihin, vaikka työllisyystilanne olisikin parantunut.

3 ULKOMAILLE LÄHTÖ

Tässä luvussa käydään läpi kyselyn tuloksia siltä osin, kun ne liittyvät ulkomaille opiskelemaan lähtemiseen. Tarkastelu kohdistuu ulkomaille opiskelevien aikaisempaan opintotautaan, ulkomaille lähdön syihin, opintotuen merkitykseen ulkomaille lähdölle sekä tiedonhankintaan opiskelupaikasta.

KESKEISET TULOKSET:

- Tyypillisin pohjakoulutus ulkomaille korkeakouluopintoja tekeville on Suomessa tehty ylioppilastutkinto (71 % vastaajista).
- 16 prosenttia on tehnyt lisäksi myös jonkin korkeakoulututkinnon Suomessa ennen ulkomaille lähtöä. Yleensä tämä on ammattikorkeakoulututkinto.
- Ylioppilastutkinnon Suomessa tehneet ovat tyytyväisiä koulutuksen antamiin valmiuksiin opiskella ulkomaille.
- Tärkeimmät syyt lähteä ulkomaille opiskelemaan liittyvät mielenkiintoon uusia asioita ja kansainvälisyyttä kohtaan, ei niinkään itse opiskeluun tai sisäänpääsyyn: halu saada uusia kokemuksia, kansainvälinen ura, mielenkiinto ulkomaisessa ympäristössä opiskelua kohtaan sekä halu asua ulkomaille.
- Ulkomaille lähdön syyt eivät ole merkittävästi muuttuneet kymmenen vuoden takaiseen selvitykseen verrattuna. Kansainvälinen ura on nyt hieman tärkeämpi, kielitaito ja uuteen kulttuuriin tutustuminen puolestaan jonkin verran vähemmän tärkeitä kuin aikaisemmin.
- Ulkomaille lähdön taustalta erottuu neljä laajempaa motivaatioulottuvuutta: kansainvälisen kokemuksen saaminen, laadukas koulutus, sisäänpääsymahdollisuudet ja vaihtoehdon tutuus.
- Kansainvälisen kokemuksen saaminen motivaationa korostuu erityisesti kaupallisen, humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja taidealan opiskelijoilla sekä Alankomaissa, Yhdysvalloissa ja Britanniassa opiskelevilla. Lisäksi se korostuu opiskelijoilla, jotka eivät ole hakeneet Suomessa vastaavaa opiskelupaikkaa tai jotka saivat vastaavan opiskelupaikan Suomesta.
- Sisäänpääsymahdollisuudet motivaationa korostuu puolestaan lääketieteen, eläinlääketieteen, psykologian ja oikeustieteen opiskelijoilla sekä Latviassa ja Virossa opiskelevilla. Lisäksi se korostuu opiskelijoilla, jotka eivät ole päässeet Suomessa vastaavaan opiskelupaikkaan, vaikka ovat hakeneet.
- Kolmannes (34 %) ulkomaille opiskelevista ei päässyt vastaavaan opiskelupaikkaan Suomessa, vaikka oli hakenut. Yli puolet ei ollut edes yrittänyt hakea vastaavaan opiskelupaikkaan Suomessa. Kymmenesosa oli saanut vastaavan opiskelupaikan Suomesta, mutta valitsi ulkomaisen opiskelupaikan.
- Valtaosa opintorahan ja -lainan käyttäjistä kokee ko. tuen merkittäväksi tekijäksi päätökselleen lähteä opiskelemaan ulkomaille.
- Maksullisissa koulutusohjelmissa opiskelevat pitävät opintolainaa tärkeämpänä kuin maksuttomissa ohjelmissa opiskelijat. Opintorahan kohdalla vastaavaa eroa ei ole.
- Tärkein tietolähde ulkomaisen opiskelupaikan haussa ja valinnassa on oppilaitos itse, joko sen www-sivut tai suora yhteydenotto.

3.1 Ulkomaille lähteneiden opintototausta

Ylivoimainen enemmistö vastaajista on tehnyt ylioppilastutkinnon tai vastaavan toisen asteen tutkinnon Suomessa. Vain viisi prosenttia on tehnyt toisen asteen tutkinnon ulkomailla. Yleisimmät muut tutkinnon suoritusmaat ovat Britannia, Yhdysvallat ja Ruotsi.

MISSÄ MAASSA TEIT YLIOPPILASTUTKINNON TAI VASTAAVAN TOISEN ASTEEN TUTKINNON?

	Lkm	%
Suomessa	1336	95
Mualla	74	5
Yhteensä	1410	100

Runas neljäsosa vastaajista (26 prosenttia) on kuitenkin jo suorittanut jonkin korkeakoulututkinnon ennen nykyisiä opintojaan. Yleisintä korkeakoulututkinto on hoitoalan opiskelijoilla (48 prosentilla) ja tekniikan opiskelijoilla (45 prosentilla). Tosin hoitoalan opiskelijoita on aineistossa vähän, joten prosentteihin on suhtauduttava varoen. Korkeakoulututkinto jo tehtynä on keskimääräistä yleisempi myös matemaattis-luonnontieteellisen alan (36 prosentilla), kasvatusalan (36 prosentilla) ja kaupallisen alan (32 prosentilla) opiskelijoilla.

VASTAAJIEN POHJAKOULUTUS

	Lkm	%
Pelkkä ylioppilastutkinto tai vastaava toisen asteen tutkinto	1050	74 %
Korkeakoulututkinto	372	26 %
Yhteensä	1422	100 %

Niistä joilla jo on korkeakoulututkinto, vajaa kaksi kolmasosaa (60 %) oli tehnyt sen Suomessa, runsas kolmannes (35 %) ulkomailla. Lisäksi 5 prosenttia kertoi suorittaneensa korkeakoulututkinnon sekä Suomessa että ulkomailla.

Suomessa suoritetuista korkeakoulututkinnoista yleisin on ammattikorkeakoulututkinto, jollainen on 145 vastaajalla eli 59 %:lla kaikista korkeakoulututkinnon Suomessa jo tehneistä ja 10 %:lla koko vastaajajoukosta. Ammattikorkeakoulututkinnon Suomessa tehneistä suuri enemmistö (88%) opiskelee ulkomailla Master's-tasoisia opintoja. Heidän joukossaan on koko vastaajajoukkoa enemmän taloustieteen, tekniikan, matemaattis-luonnontieteellisen alan sekä hoitoalan opiskelijoita. Sen sijaan yhteiskuntatiedettä, humanistista alaa ja oikeustiedettä he opiskelevat harvoin. Näillä aloilla ei ammattikorkeakoulutusta olekaan juuri tarjolla.

Toiseksi yleisin Suomessa suoritettu korkeakoulututkinto on alempi korkeakoulututkinto eli kandidaatintutkinto yliopistosta. Se on 77 vastaajalla eli 21 prosentilla kaikista korkeakoulututkinnon Suomessa jo tehneistä ja 5 prosentilla koko vastaajajoukosta. Heistä lähes kaikki (95 %) opiskelee ulkomailla Master's-tasoisia opintoja.

Eli millainen pohjakoulutus vastaajilla on? Seuraavaan taulukkoon on yhdistetty tieto vastaajan korkeimmasta pohjakoulutuksesta sekä onko se tehty Suomessa vai ulkomailla. Selvällä enemmistöllä (71 %) on pohjakoulutuksena Suomessa tehty ylioppilastutkinto tai vastaava toisen asteen tutkinto, jonka jälkeen on lähdetty ulkomaille nykyisiin opintoihin. Toiseksi ylei-

sin pohjakoulutus on Suomessa tehty korkeakoulututkinto, mikä käytännössä tarkoittaa joko ammattikorkeakoulu- tai alempaa korkeakoulututkintoa.

VASTAAJIEN KORKEIN POHJAKOULUTUS JA SEN SUORITTAMISPAIKKA

	Lkm	%
Ylioppilastutkinto tai vastaava toisen asteen tutkinto Suomesta	987	71%
Ylioppilastutkinto tai vastaava toisen asteen tutkinto ulkomailta	40	3 %
Korkeakoulututkinto Suomesta	219	16 %
Korkeakoulututkinto ulkomailta	127	9 %
Korkeakoulututkinto Suomesta ja ulkomailta	22	2 %
Yhteensä	1395	100 %

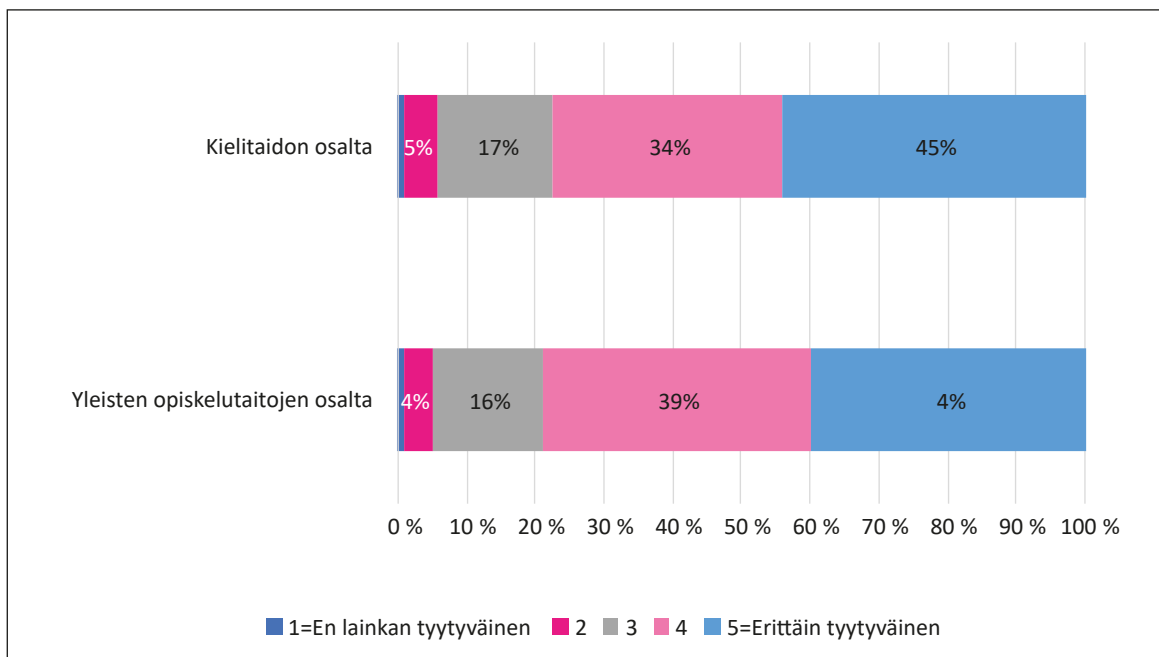
Seuraavaksi tarkastellaan vielä erikseen Suomessa ja ulkomailla ylioppilastutkinnon tai vastaavan tehneiden polkua nykyisiin opintoihin. Suomessa ylioppilastutkinnon tehneistä 75 % on siirtynyt suoraan nykyisiin korkeakouluopintoihin ulkomaisessa korkeakoulussa, minkä lisäksi 8 prosentilla on aikaisempi korkeakoulututkinto ulkomailta. Yhteensä siis 83 prosenttia Suomessa ylioppilastutkinnon tehneistä on lähtenyt ulkomaille korkeakouluopintoihin ylioppilastutkinnon pohjalta. Vajaa viidesosa (16 %) on aloittanut korkeakouluopinnot Suomessa ennen ulkomaille siirtymistä.

Ylioppilastutkinnon tai vastaavan ulkomailla tehneistä valtaosa tekee myös korkeakouluopintonsa ulkomailla. Hieman yli puolet (56 %) on siirtynyt suoraan nykyisiin opintoihin ja vajaalla kolmasosalla (28 %) on aikaisempia ulkomailla suoritettuja korkeakoulututkintoja. Kymmenesosa on käynyt välillä Suomessa opiskelemissa korkeakoulututkinnon.

SUOMESSA JA ULKOMAILLA TOISEN ASTEEN TUTKINNON SUORITTANEIDEN POHJAKOULUTUS

	YO-tutkinto tai vastaava Suomesta	YO-tutkinto tai vastaava ulkomailta
Siirtynyt suoraan nykyisiin opintoihin (ulkomailla)	75 % (987)	56 % (40)
Aikaisempi korkeakoulututkinto Suomesta	16 % (211)	10 % (7)
Aikaisempi korkeakoulututkinto ulkomailta	8 % (107)	28 % (20)
Aikaisempi korkeakoulututkinto Suomesta ja ulkomailta	1 % (18)	6 % (4)
Yhteensä (N)	100 % (1323)	100 % (71)

Suomalainen toisen asteen koulutus antaa vastaajien mielestä hyvät valmiudet ulkomailla opiskeluun, sillä 80 prosenttia ylioppilastutkinnon Suomessa suorittaneista on tyytyväinen tai erittäin tyytyväinen saamiinsa valmiuksiin sekä kielitaidon että yleisten opiskelutaitojen osalta.



JOS TEIT YLIOPIILASTUTKINNON SUOMESSA, KUINKA TYYTYVÄINEN OLET KOULUTUKSEN ANTAMIIN VALMIUKSIIN OPISKELLA ULKOMAILLA, %

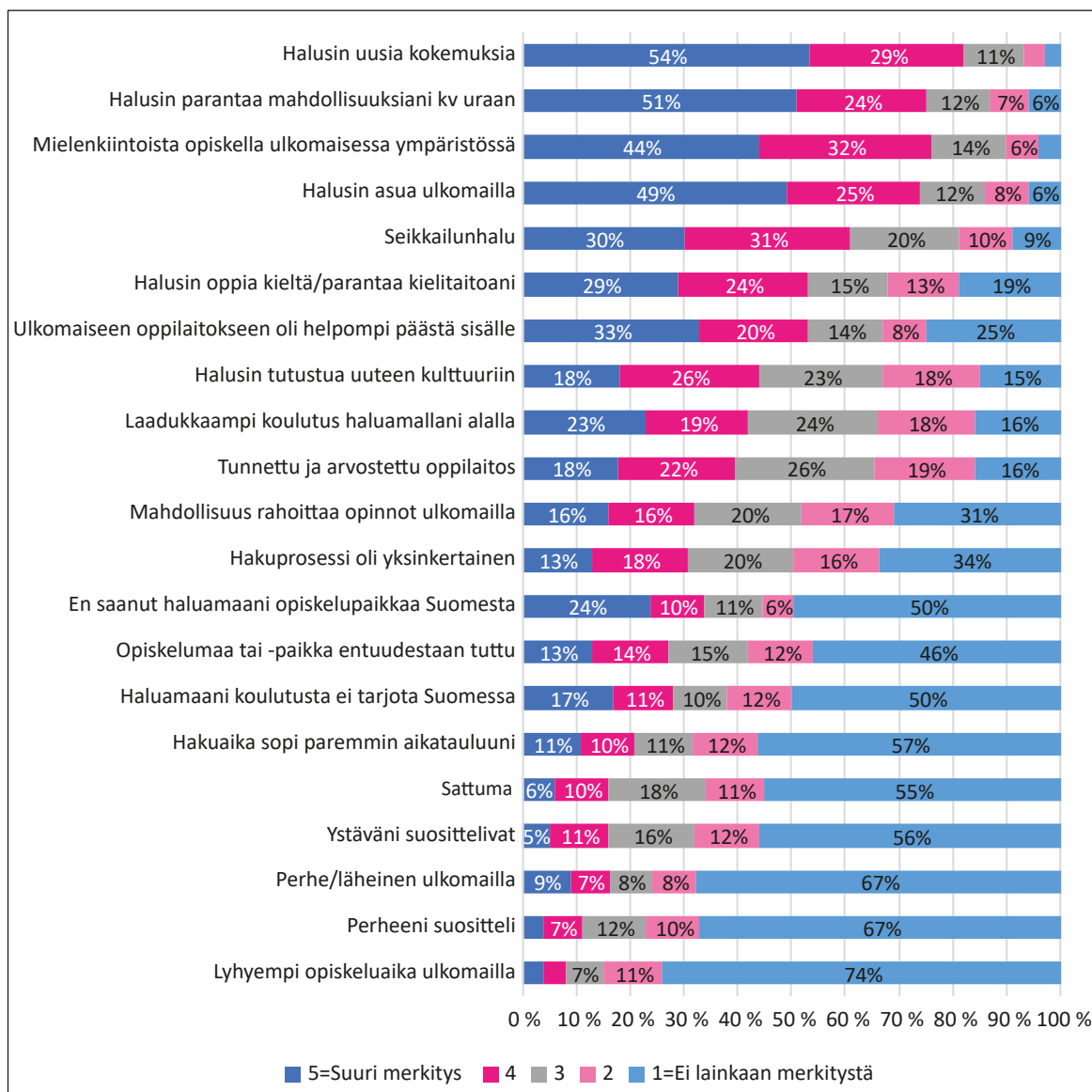
3.2 Ulkomaille lähdön syyt

Maailmanlaajuisesti suurimmat opiskelijaliikkuvuuden virrat kulkevat Aasian, Afrikan ja Latinalaisen Amerikan kehittyvistä maista rikkaisiin teollisuusmaihiin. Tutkimuksessa lähtöä on tarkasteltu päätöksentekoprosessina, jossa henkilö arvioi muuttamisen hyötyjä ja kustannuksia. Opiskelijoiden kansainvälistä liikkuvuutta on selitetty samoilla tekijöillä kuin maahanmuuttoa yleisemminkin: palkka- ja elintasoeroilla, entisillä siirtomaasuhteilla sekä maassa jo asuvien saman maalaisten määrällä. (Perkins ja Neymayer 2013 teoksessa Garam ym. 2015, 16-22.) Toisaalta työn perässä ulkomaille lähteneiden suomalaisten on havaittu vastaavan huonosti perinteistä kuvaa pakon edessä ja paremman toimeentulon perässä muuttavista. Sen sijaan he hakevat mahdollisuuksia kehittyä ja toteuttaa itseään. (Koikkalainen 2011.)

Ulkomaille lähdön syyt jaotellaan usein työntö- ja vetotekijöihin. Työntötekijöillä viitataan siihen, että jokin asia lähtömaassa motivoi henkilön lähtemään ulkomaille. Vetotekijöillä puolestaan tarkoitetaan kohdemaassa olevia asioita, jotka houkuttavat henkilöä muuttamaan. (Esim. Lee 2014; Mazzarol and Soutar 2002.)

Tässä kyselyssä ulkomaille lähdön syitä selvitettiin strukturoidulla kysymyspatterilla, minkä lisäksi avovastauksella oli mahdollista tarkentaa vastausta.

Merkittävimmät yksittäiset syyt opiskella koko tutkinto ulkomaille ovat halu saada uusia kokemuksia, kansainvälinen ura, mielenkiinto ulkomaisessa ympäristössä opiskelua kohtaan sekä halu asua ulkomaille. Näitä piti merkityksellisinä (vastausvaihtoehdot 4 ja 5 asteikolla 1-5) 74 - 83 prosenttia vastaajista. Merkittävimmät syyt lähteä ulkomaille liittyvät siis enemminkin mielenkiintoon uusia asioita ja kansainvälisyyttä kohtaan kuin itse opiskeluun, alaan tai sisäänpääsyyn.



KUINKA SUURI MERKITYS SEURAAVILLA TEKIJÖILLÄ OLI SIIHEN, ETTÄ VALITSIT OPIKSELUN ULKOMAILLA ETKÄ SUOMESSA? (JÄRJESTYS KESKIARVON MUKAAN) %

Ulkomaille opiskelemaan lähdön syitä tarkasteltiin myös kymmenen vuotta sitten Kelan julkaisemassa selvityksessä (Saarikallio ym. 2008). Samat syyt olivat myös silloin kärjessä: ulkomaisessa ympäristössä opiskelu, kansainvälinen ura ja seikkailunhalu. Tässä suhteessa ulkomaille lähdön motiivit eivät ole merkittävästi muuttuneet. *Halu oppia kieltä tai parantaa kielitaitoa* sekä *halu tutustua uuteen kulttuuriin* ovat tässä aineistossa jonkin verran vähemmän merkittäviä syitä kuin kymmenen vuotta sitten, vaikka edelleen suuri osa pitää niitä tärkeinä. Vastaavasti *halu parantaa mahdollisuuksia kansainväliseen uraan* on tämän kyselyn vastaajille useammin tärkeä syy kuin mitä se oli kymmenen vuotta sitten. Syiden *ulkomaiseen oppilaitokseen oli helpompi päästä sisälle*, *en saanut haluamaani opiskelupaikkaa Suomesta* ja *haluamaani koulutusta ei tarjota Suomessa* tärkeydessä ei ole isoja eroja kymmenen vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna.

Lähdön syitä sai avovastauksessa tarkentaa. Eniten tarkennuksia sai **ulkomaiseen oppilaitokseen oli helpompi päästä sisälle**. Suomen korkeakouluihin joutui hakemaan monta kertaa ja siinä katsottiin menetettävän vuosia. Aikaa ei haluttu hukata vaan haettiin suoraan ulkomaille, jolloin myös valmistuttaisiin nopeammin.

”Tärkeintä oli että sain opiskelupaikan nopeasti eli minun ei tarvinnut jäädä Suomeen opiskelemaan pääsykokeisiin uudestaan vaan sain aloittaa mieluiset opinnot.”

Jotkut alat nähtiin yksinkertaisesti liian vaikeina päästä sisään Suomessa. Ulkomaille todettiin olevan lievemmat vaatimukset.

”Suomessa psykologiaa opiskelemaan on melkein mahdotonta päästä! Ulkomaille pääsee paljon helpommin, eikä ole esimerkiksi tilastomatematiikasta kiinni!”

Kohdemaissa ei ollut pääsykokeita vaan opiskelemaan pääsi todistuksen perusteella. Se on helpompaa ja vaivattomampaa erityisesti juuri lukiosta valmistuneille.

”Halusin aloittaa opinnot suoraan lukion jälkeen, mutta oli liian raskasta lukea pääsykokeisiin Suomessa heti pitkän ja vaativan ylioppilaskirjoituskevään perään. Ruotsissa pääsin sisään pelkällä todistuksella.”

Seuraavaksi eniten tarkennetaan lähtösyitä haluamaani koulutusta ei tarjota Suomessa ja en saanut haluamaani opiskelupaikkaa Suomesta. Syyn **haluamaani koulutusta ei tarjota Suomessa** kohdalla muutama vastaaja totesi, ettei alan koulutusta ole Suomessa ollenkaan. Muuten vastaajat tarkensivat lähteneensä tietyn opintosuunnan tai koulutusohjelman perässä ulkomaille. Jotkut olivat halunneet suorittaa kaksoistutkinnon tai muuten useita aineita yhdistävän tutkintokokonaisuuden, jollaista ei Suomesta löytynyt. Muutama kertoi lähteneensä opiskelemaan haluamaansa alaa ulkomaille, koska sitä tarjottiin kohdemaassa korkeammalla koulutusasteella.

Vastauksen **en saanut haluamaani opiskelupaikkaa Suomessa** kohdalla moni totesi hakeneensa Suomeen jo useamman kerran. Sitä on seurannut pettymys ja vastaajat ovat halunneet päästä etenemään elämässään.

”Olin Helsingin yliopistoon aina varasijalla muutaman pisteen sisäänpääsystä, joten hain muualle.”

Seuraavaksi eniten kommentoitiin lähtösyitä laadukkaampi koulutus haluamallani alalla, hakuprosessi oli yksinkertainen, perhe/läheinen ulkomaille ja haluan asua ulkomaille. Vastausvaihtoehdon **Laadukkaampi koulutus haluamallani alalla** kohdalla arvioitiin suomalaisen koulutuksen tasoa yleisesti tai juuri oman koulutuksen osalta.

”Suomalaiset yliopistot eivät pärjää kansainvälisissä vertailuissa, opintojen taso ei ole tarpeeksi hyvä. Halusin laadukkaan koulutuksen.”

”Opiskelen tutkintoa nimeltä Music Business and Management tunnetusta ja (musiikki) alan parhaimmassa yliopistossa. Samanlaista laatua en olisi saanut Suomessa.”

Toisilla juuri tietty oppilaitos ulkomailla oli vetänyt puoleensa korkealla tasollaan, kuten eräs vastaaja totesi koulunsa olevan ”tilastojen mukaan Euroopan paras teknillinen yliopisto”.

Haluan asua ulkomailla liitettiin mahdollisuuteen kasvattaa itsetuntemusta, kehittää itseään ja itsenäistyä. Ulkomailla asuminen oli ollut monelle pitkäaikainen haave tai unelma.

”Uskon, että minulle itse koulutus ei ole se asia, joka opettaa eniten, vaan elämä yleisesti. Opiskelemalla ja asumalla ulkomailla joutuu pakostikkin uusiin ja haastaviin tilanteisiin, joihin ei Suomessa joutuisi.”

Jotkut taas kertoivat halunneensa nimenomaan pois Suomesta, joka ei ”riitä” tai jonka ilmapiiriä lähdettiin pakoon. Suomea saatettiin myös pitää liian pienenä ja haluttiin suurempiin kaupunkeihin, joilla katsottiin olevan enemmän tarjottavaa.

Hakuprosessi oli yksinkertainen tulee esille useassa vastauksessa liittyen pääsykokeiden puuttumiseen. Hakeminen ulkomaisiin oppilaitoksiin on monen mielestä helpompaa.

”Suomessa haastava ja työläs hakuprosessi olisi vienyt turhaa aikaa ja resursseja. Tänne pääsi osoittamalla taitonsa ja maksamalla siedettävän summan rahaa.”

”Hakuprosessi oli sen lisäksi paljon helpompi kuin Suomessa; minun tarvitsi vain lähettää kopiot arvosanoistani sekä kopio passistani. Ainoistaan arvosanat riittivät paikan saamiseen.”

Perheen tai läheisten läsnäolo kohdemaassa nousee tarkennuksissa selvästi esille. Vastaajat haluavat tarkentaa ketä he tarkoittavat. Maassa on useimmin sukulaisia tai seurustelukumppani.

”Muutin rakkauden perässä Saksaan, jonka jälkeen minun täytyi nopeasti oppia kieli ja ruveta seuraamaan omia haaveita ja opiskella yliopistossa.”

Haluan asua ulkomailla liitettiin mahdollisuuteen kasvattaa itsetuntemusta, kehittää itseään ja itsenäistyä. Ulkomailla asuminen oli ollut monelle pitkäaikainen haave tai unelma.

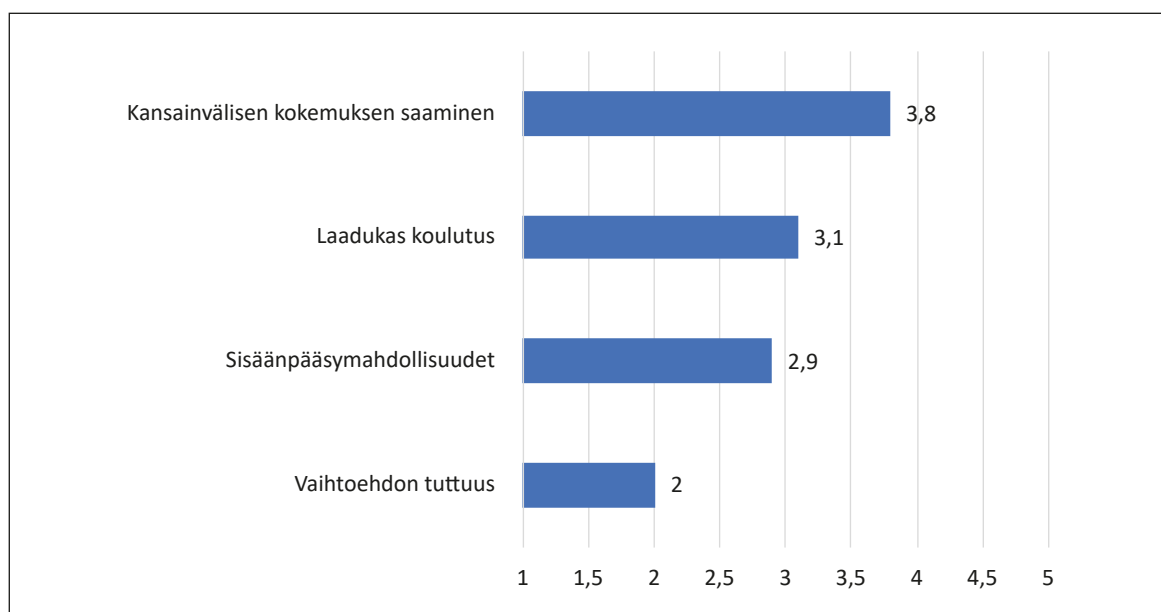
”Uskon, että minulle itse koulutus ei ole se asia, joka opettaa eniten, vaan elämä yleisesti. Opiskelemalla ja asumalla ulkomailla joutuu pakostikkin uusiin ja haastaviin tilanteisiin, joihin ei Suomessa joutuisi.”

Jotkut taas kertoivat halunneensa nimenomaan pois Suomesta, joka ei ”riitä” tai jonka ilmapiiriä lähdettiin pakoon. Suomea saatettiin myös pitää liian pienenä ja haluttiin suurempiin kaupunkeihin, joilla katsottiin olevan enemmän tarjottavaa.

Ulkomaille lähdön syille tehtiin faktorianalyysi¹, jotta motiivien taustalla olevat laajemmat ulottuvuudet saataisiin esille. Yksittäisten syiden joukosta hahmottuu neljä ulottuvuutta: kansainvälisen kokemuksen saaminen, sisäänpääsymahdollisuudet, koulutuksen laatu sekä vaihtoehdon tuttuus.

Ulkomaille lähdön motivaatioulottuvuus	Ulottuvuudelle latautuvat yksittäiset lähdön syyt
Kansainvälisen kokemuksen saaminen	Halusin uusia kokemuksia. Mielenkiintoista opiskella ulkomaisessa ympäristössä. Halusin asua ulkomailla. Seikkailunhalu. Halusin tutustua uuteen kulttuuriin.
Laadukas koulutus	Laadukkaampi koulutus haluamallani alalla Tunnettu ja arvostettu oppilaitos
Sisäänpääsymahdollisuudet	Ulkomaiseen oppilaitokseen oli helpompi päästä sisälle. En saanut haluamaani opiskelupaikkaa Suomesta.
Vaihtoehdon tuttuus	Opiskelunmaa tai -paikka entuudestaan tuttu. Perhe/läheinen ulkomailla Ystäväni suosittelivat Perheeni suositteli

Näistä *kansainvälisen kokemuksen saaminen* on vastaajille selvästi yleisin ja tärkein. Vastaa- vasti vaihtoehdon tuttuus on harvinaisin ja vähiten tärkeä. Ulottuvuuksista *sisäänpääsymah- dollisuudet* jakautuu selkeimmin äärilaitoihin: monelle se ei ole lainkaan tärkeä tekijä ulko- maille lähdön taustalla ja vastaavasti monelle se on hyvin tärkeä.



ULKOMAILLE OPISKELEMAAN LÄHDÖN MOTIVAATIOULOTTUVUUDET, KESKIARVO (1=EI LAINKAAN MERKITYSTÄ – 5=SUURI MERKITYS)

Kansainvälisen kokemuksen saaminen ulkomaille lähdön motiivina korostuu erityisesti kaupallisen alan, humanistisen alan, yhteiskuntatieteen sekä taidealan opiskelijoilla. Samoin se korostuu Alankomaissa, Yhdysvalloissa sekä Britanniassa opiskelevien keskuudessa.

¹ Extraction Method: Maximum likelihood. Rotation Method: Varimax. Muuttujat, joiden kommunaliteetti alle 0.3, on poistettu mallista.

Opiskeluala ja -maa eivät ole tässä toisistaan riippumattomia, vaan kyseisiä aloja opiskellaan paljon juuri näissä maissa. Motiivi korostuu myös opiskelijoilla, joilla on aikaisempaa kokemusta ulkomailla asumisesta.

Laadukas koulutus motiivina korostuu taidealan, tekniikan sekä matkailu-, ravitsemis- ja talousalan opiskelijoilla. Opiskelumaista se esiintyy vahvimmin Alankomaissa ja Britanniassa opiskelevilla.

Sisäänpääsymahdollisuudet ulkomaille lähdön motiivina korostuu ylivoimaisesti eniten lääketieteen ja eläinlääketieteen opiskelijoilla, kohtalaisen runsaasti myös käyttäytymistieteen/psykologian sekä oikeustieteen opiskelijoilla. Opiskelumaista motiivi on vahvin Latviassa ja Virossa opiskelevilla, jossain määrin myös Ruotsissa opiskelevilla.

Vaihtoehdon tuttuus ei kaiken kaikkiaan ole kovin vahva motiivi ulkomaille lähdölle. Sitä korostavat hieman keskimääräistä enemmän kaupallisen alan, liikunta-alan, lääketieteen sekä hoitoalan opiskelijat. Se korostuu Virossa, Saksassa ja Itävallassa opiskelevien keskuudessa keskimääräistä useammin. Lisäksi motiivi korostuu opiskelijoilla, joilla on muitakin kontakteja opiskelumaahan kuin nykyiset opinnot, esimerkiksi puoliso tai sukua opiskelumaassa tai aikaisempaa kokemusta maassa asumisesta.

Ulkomaille lähtöä selittää myös se, jos nuori ei pääse Suomessa haluamaansa opiskelupaikkaan. Käytännössä kuitenkin hieman yli puolet (56 %) kyselyn vastaajista ei ole edes hakenut vastaaviin opintoihin Suomessa. Lähes puolet ulkomailla opiskelevista oli hakenut myös Suomessa vastaavaan koulutukseen. Runsas kolmasosa (34 %) ulkomailla opiskelevista ei saanut Suomesta haluamaansa paikkaa. Kymmenesosa sai opiskelupaikan Suomesta, mutta valitsi ulkomaille lähdön.

HAKUHISTORIA SUOMESSA

	Lkm	%
Ei hakenut vastaaviin opintoihin Suomessa	791	56
Haki vastaaviin opintoihin Suomessa, ei saanut paikkaa	483	34
Haki vastaaviin opintoihin Suomessa, sai paikan	144	10
Yhteensä	1418	100

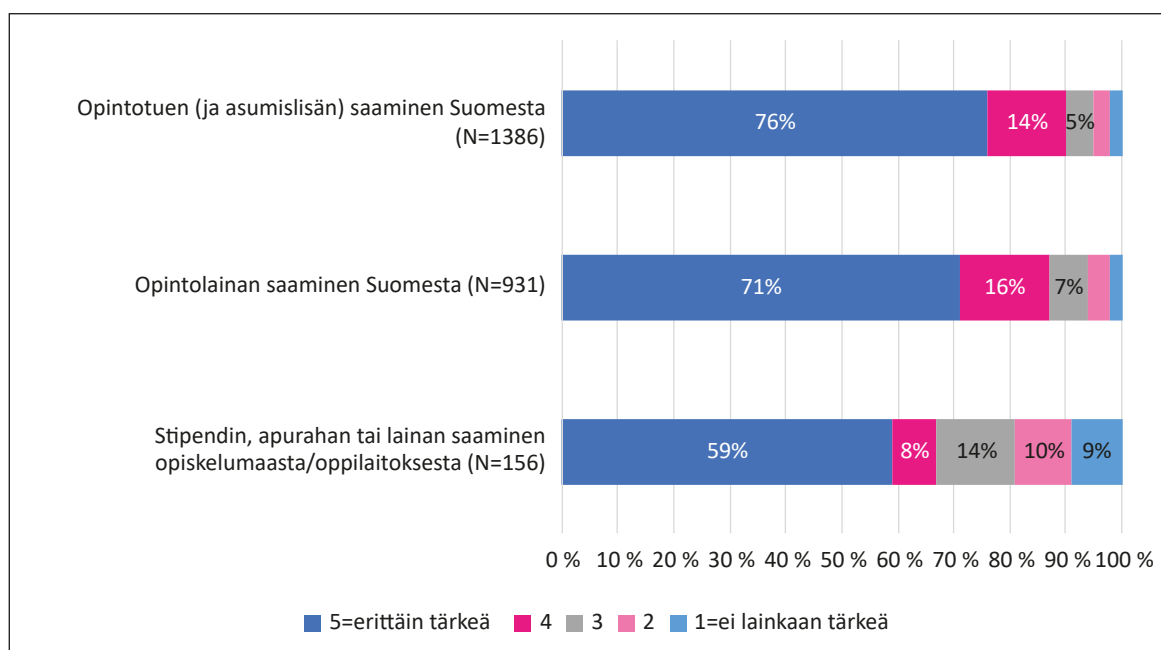
Vastaajat jotka olivat hakeneet opiskelupaikkaa Suomesta mutta eivät saaneet, korostivat sisäänpääsymahdollisuuksia ulkomaille lähdön motiiveina. Lääketieteen opiskelijoissa on ylivoimaisesti eniten (70 %) niitä, jotka ovat hakeneet vastaaviin opintoihin Suomessa, mutta eivät saaneet paikkaa. Lisäksi heitä on runsaasti myös eläinlääketieteen ja Käyttäytymistieteen/psykologian sekä jonkin verran keskimääräistä enemmän oikeustieteen opiskelijoiden joukossa.

Ne jotka eivät hakeneet opiskelupaikkaa Suomessa tai jotka saivat opiskelupaikan Suomesta, korostivat lähdön motiivina voimakkaimmin kansainvälistä kokemusta ja melko vahvasti myös laadukasta koulutusta. Yhteiskuntatieteen ja humanististen alojen opiskelijoiden keskuudessa on eniten niitä, jotka eivät ole hakeneet vastaaviin opintoihin Suomessa (70 % ja 66 %). Matemaattis-luonnontieteellistä ja tekniikan alaa opiskelevien joukossa taas on eniten niitä, jotka ovat hakeneet ja saaneet vastaavan opiskelupaikan myös Suomesta (30 % ja 26 %).

3.3 Opintotuen merkitys

Suomessa opiskelija voi pääsääntöisesti saada opintotukea myös ulkomailla suoritettavaan tutkintoon. Mahdollisuus viedä opintotuki ulkomaille onkin merkittävä kannustin ulkomailla opiskeluun ja se on tyypillistä erityisesti pohjoisen ja läntisen Euroopan maille (Lam & Oste 2013).

Kyselyn perusteella Kelalta opintotukea ulkomaille saavat pitävät sitä myös merkittävänä tekijänä päätökselleen opiskella ulkomailla. Toki on huomattava, että kysely ei tavoittanut niitä, jotka opiskelevat ulkomailla mahdollisesti ilman Kelan tukea. Vastauksista ei voi myöskään suoraan päätellä, että suuri osa olisi jättänyt lähtemättä ulkomaille ilman opintotukea. Opintotuen arvostuksesta päätöksenteon tukena vastaukset kuitenkin kertovat. Sama pätee opintolainaan: sitä käyttävät opiskelijat pitävät sitä tärkeänä tekijänä päätökselleen lähteä ulkomaille.



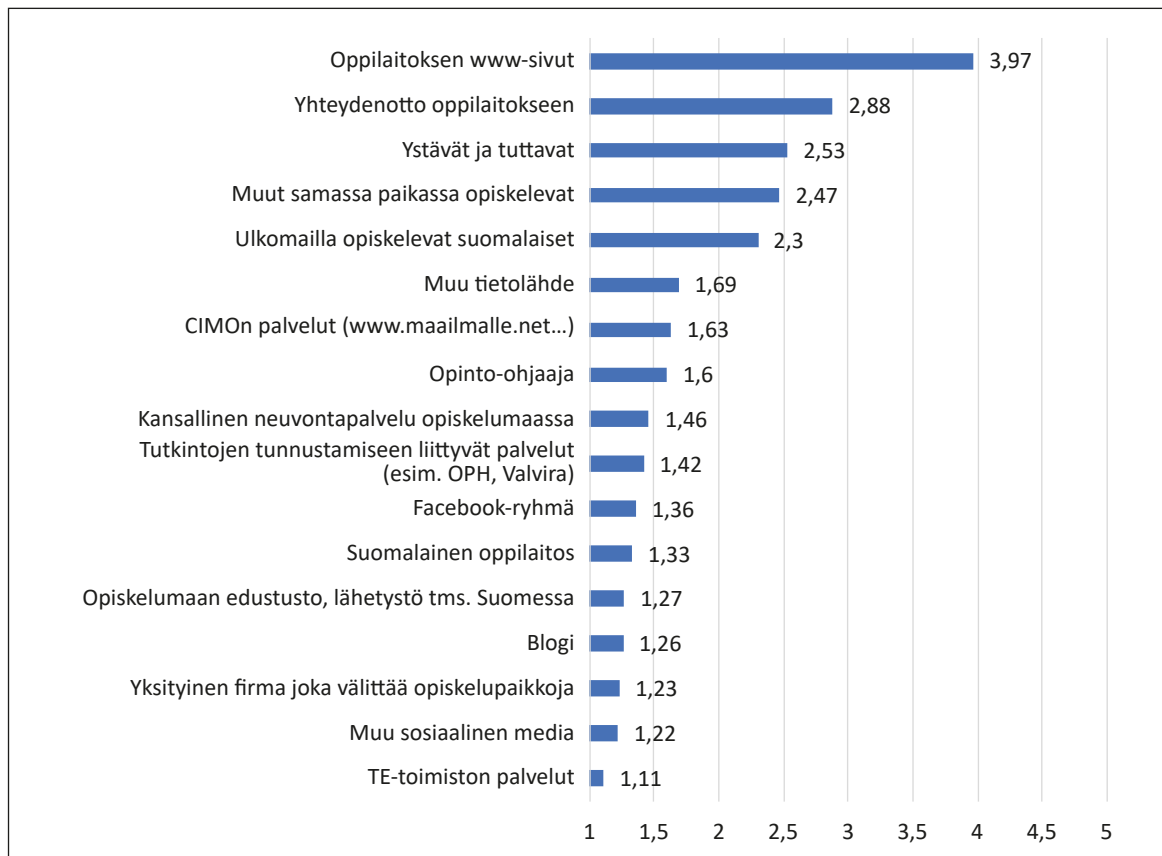
KUINKA TÄRKEITÄ SEURAAVAT ASIAT OLIVAT PÄÄTÖKSELLESI OPISKELLA ULKOMAILLA? (MUKANA VAIN NE OPISKELIJAT, JOTKA KÄYTTÄVÄT RAHOITUSLÄHDETTÄ), %

Naiset kokevat opintotuen keskimäärin tärkeämmäksi kuin miehet. Bachelor-tasoista tutkintoa tekevät kokevat sekä opintotuen että -lainan hieman tärkeämmiksi kuin Master's-tasoista tutkintoa opiskelevat. Myös vastaajan äidinkielellä on merkitystä: suomenkieliset pitävät sekä tukea että lainaa tärkeämpänä kuin ruotsinkieliset.

Opiskelumaa vaikuttaa jossain määrin siihen, kuinka tärkeänä pitää opintolainaa, mutta ei opintorahan tärkeyteen: Ruotsissa ja Saksassa opiskelevat kokevat opintolainan vähemmän merkittäväksi kuin muissa suosituissa kohdemaissa opiskelevat. Tämä voi selittyä sillä, että Ruotsissa ja Saksassa suomalaiset eivät maksa lukuvuosimaksuja. Nimittäin maksullisessa koulutusohjelmassa opiskelevat kokevat opintolainan tärkeämmäksi kuin maksuttomassa koulutuksessa opiskelevat. Opintorahan tärkeyteen maksullisuudella ei ole vaikutusta.

3.4 Tiedonhankinta

Oppilaitos johon opiskelija hakee tai suunnittelee hakevansa, on ylivoimaisesti tärkein tietolähde opiskelupaikan valinnassa ja haussa – joko www-sivujen kautta tai suoralla yhteydenotolla.



KUINKA TÄRKEITÄ SEURAAVAT TIETOLÄHTEET OLIVAT SINULLE ULKOMAISEN OPISKELUPAIKAN VALINNASSA JA HAUSSA? KESKIARVO (1=EI LAINKAAN TÄRKEÄ – 5=ERITTÄIN TÄRKEÄ)

Seuraavassa on listattu, miten eri tietolähteet painottuvat eri aloilla ja maissa opiskelevien välillä sekä sukupuolen ja iän mukaan. Opintoaloista ja opiskelumaista on mukaan otettu vain ne, joissa on riittävästi vastaajia (yli 20).

- Oppilaitoksen www-sivut on keskimääräistä tärkeämpi tietolähde yhteiskuntatieteen ja hoitoalan opiskelijoille, Alankomaissa, Britanniassa, Norjassa ja Tanskassa opiskeleville sekä naisille.
- Yhteydenotto oppilaitokseen on keskimääräistä tärkeämpi tietolähde taidealan ja hoitoalan opiskelijoille, Alankomaissa, Saksassa ja Yhdysvalloissa opiskeleville sekä iältään vanhemmille opiskelijoille.
- Ystävät ja tuttavat on keskimääräistä tärkeämpi tietolähde Espanjassa, Virossa ja Yhdysvalloissa opiskeleville.
- Muut samassa paikassa opiskelevat on keskimääräistä tärkeämpi tietolähde eläinlääketieteen opiskelijoille sekä Latviassa ja Virossa opiskeleville.

- Ulkomailla opiskelevat suomalaiset on keskimääräistä tärkeämpi tietolähde lääketieteen ja eläinlääketieteen opiskelijoille, Latviassa ja Virossa opiskeleville sekä iältään nuorille opiskelijoille.
- CIMOn palvelut on keskimääräistä tärkeämpi tietolähde yhteiskuntatieteen opiskelijoille, Britanniassa opiskeleville, naisille sekä iältään nuorille.
- Opinto-ohjaaja on keskimääräistä tärkeämpi tietolähde iältään nuorille opiskelijoille.
- Tutkintojen tunnustamiseen liittyvät palvelut on keskimääräistä tärkeämpi tietolähde oikeustieteen, lääketieteen, eläinlääketieteen ja hoitoalan opiskelijoille, Latviassa opiskeleville sekä iältään vanhemmille opiskelijoille.
- Facebook-ryhmä on keskimääräistä tärkeämpi tietolähde naisille.
- Suomalainen oppilaitos on keskimääräistä tärkeämpi tietolähde iältään nuorille opiskelijoille.
- Blogi on keskimääräistä tärkeämpi tietolähde Virossa opiskeleville.
- Yksityinen firma, joka välittää opiskelupaikkoja, on keskimääräistä tärkeämpi tietolähde liikunta-alan ja eläinlääketieteen opiskelijoille sekä Yhdysvalloissa opiskeleville.

Kyselylomakkeessa oli runsaasti kysymyksiä opiskelupaikan saamisesta, opiskelusta ja tyytyväisyydestä opintoja kohtaan, opintojen rahoittamisesta, opintojen aikaisesta työskentelystä sekä opiskelumaahan integroitumisesta ja yhteydenpidosta Suomeen. Tässä osassa käydään läpi kyselyn vastauksia näiltä osin.

KESKEISET TULOKSET:

- Neljännes ulkomailla opiskelevista tuli valituksi pelkän todistuksen perusteella. Suurimmalla osalla sisäänpääsy vaati todistuksen lisäksi myös muita valintatapoja, kuten motivaatiokirjeen.
- Pelkän todistuksen perusteella sisään päässeet kokevat hakuprosessin vähemmän työlääksi kuin muilla tavoilla valituksi tulleet.
- Vastaajat opiskelevat päätoimisesti ja käyttävät aikaa opiskeluun keskimäärin 38 tuntia viikossa. Eniten aikaa opiskeluun käyttävät lääke- ja eläinlääketieteen opiskelijat. Lääke- ja eläinlääketieteen opiskelijat myös kokevat opintonsa ulkomailla työläimmiksi.
- Valtaosa opiskelee englanniksi, myös muissa kuin englanninkielisissä maissa.
- Suomalaisopiskelijat ovat ulkomailla eniten tyytyväisiä opintojen akateemiseen sisältöön, kirjastotiloihin ja opetuksen laatuun. Vähiten tyytyväisiä he ovat opintojen ohjaukseen.
- Opintoraha, opintolaina, omat säästöt ja suvun tuki ovat yleisimmät opintojen rahoituslähteet.
- Opintolaina rahoituslähteenä on yleistynyt ja työtulot vähentynyt kymmenen vuoden takaiseen selvitykseen verrattuna.
- Maksullisessa koulutusohjelmassa opiskelevat käyttävät useammin opintolainaa ja useampia rahoituslähteitä kuin maksuttomassa koulutusohjelmassa opiskelevat.
- Opintojen maksullisuus on yleistä erityisesti taidealalla, oikeustieteessä, eläinlääketieteessä sekä käyttäytymistieteen/psykologian opinnoissa. Alankomaissa, Latviassa ja Yhdysvalloissa opiskelevista kaikki ovat maksullisessa ohjelmassa.
- Ulkomailla opiskelevat kokevat toimeentulonsa kohtalaiseksi ja vastaavan melko hyvin odotuksia. Huonoimpana tilannettaan pitävät maksullisessa koulutuksessa opiskelevat.
- Suurin osa ulkomailla opiskelevista työskentelee opintojen aikana. Yleisintä on työskentely opintojen loma-aikana.
- Loma-aikana työskentely on myös keino ylläpitää yhteyksiä Suomeen, sillä valtaosa työskentelee silloin Suomessa. Varsinkin Virossa opiskelevat tekevät työt usein Suomessa.
- Ulkomailla opiskelevat pitävät yhteyttä sekä opiskelumaahansa että Suomeen. Eniten yhteyttä pidetään paikallisiin opiskelijoihin opiskelumaassa sekä perheeseen ja sukulaisiin Suomessa.
- Ulkomailla opiskelevat seuraavat enemmän Suomen uutisia ja tapahtumia kuin opiskelumaansa. Sen sijaan työpaikkoja seurataan hieman enemmän opiskelumaasta kuin Suomesta.

- Opiskelijat joita kansainvälisen kokemuksen saaminen motivoi ulkomaille, pitävät muita enemmän yhteyttä kansainvälisiin opiskelijoihin ja seuraavat opiskelumaansa tapahtumia ja uutisia. Opiskelijat joiden ulkomaille lähtöä motivoi sisäänpääsymahdollisuudet, pitävät enemmän yhteyttä muihin suomalaisiin opiskelijoihin ja seuraavat Suomen tapahtumia ja uutisia.
- Opiskelijat kokevat kotiutuneensa hyvin sekä opiskelupaikkakunnalleen että -maahansa.
- Ulkomaille lähdön motiiveilla on yhteys myös kotiutumisen tunteeseen. Kansainvälistä kokemusta ulkomailta hakevat kokevat kotiutuneensa paremmin kuin sisäänpääsymahdollisuuksia hakevat.
- Elämiseen ja asumiseen liittyvistä asioista opiskelijat ovat tyytyväisimpiä opiskelupaikkakuntaan, vuorovaikutukseen perheen ja läheisten sekä muiden opiskelijoiden kanssa.
- Vähiten tyytyväisiä opiskelijat ovat mahdollisuuksiin työskennellä opintojen ohessa.
- Asumis- ja elinkustannuksiin tyytyväisimmät opiskelijat löytyvät Espanjasta, Latviasta, Virosta ja Saksasta, vähiten tyytyväiset Norjasta ja Tanskasta.

4.1 Opiskelupaikan saaminen

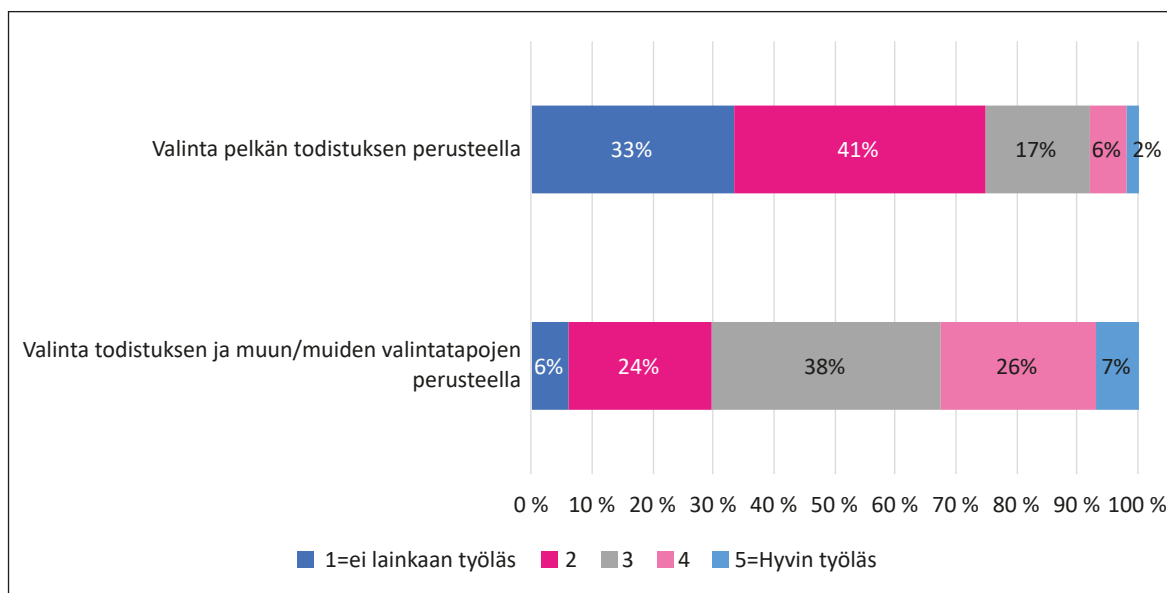
Neljännes vastaajista (24 %) kertoi tulleen valituksi nykyiseen koulutusohjelmaansa pelkän todistuksen perusteella. Pelkän todistuksen perusteella paikan saaneita on keskimääräistä enemmän lääketieteen, hoitoalan ja kasvatustieteen opiskelijoiden keskuudessa sekä Ruotsissa ja Norjassa opiskelevissa.

Valtaosalla vastaajista todistusta oli täydennetty jollakin muulla valintatavalla, tyypillisimmin motivaatiokirjeellä. On myös tyypillistä, että todistusta on täydennetty useammalla kuin yhdellä valintatavalla. Muina valintatapoina mainittiin mm. suositukset ja suosituskirje, ansioluettelo, portfolio tai työnäyte, koe-esiintyminen tai muu soveltuvuustesti tai -kysely, ennakkotehtävät ja tutkimussuunnitelma.

KOULUTUSOHJELMAAN KÄYTÖSSÄ OLLEET VALINTATAVAT TODISTUKSEN LISÄKSI. KUINKA MONELLA KÄYTÖSSÄ, %

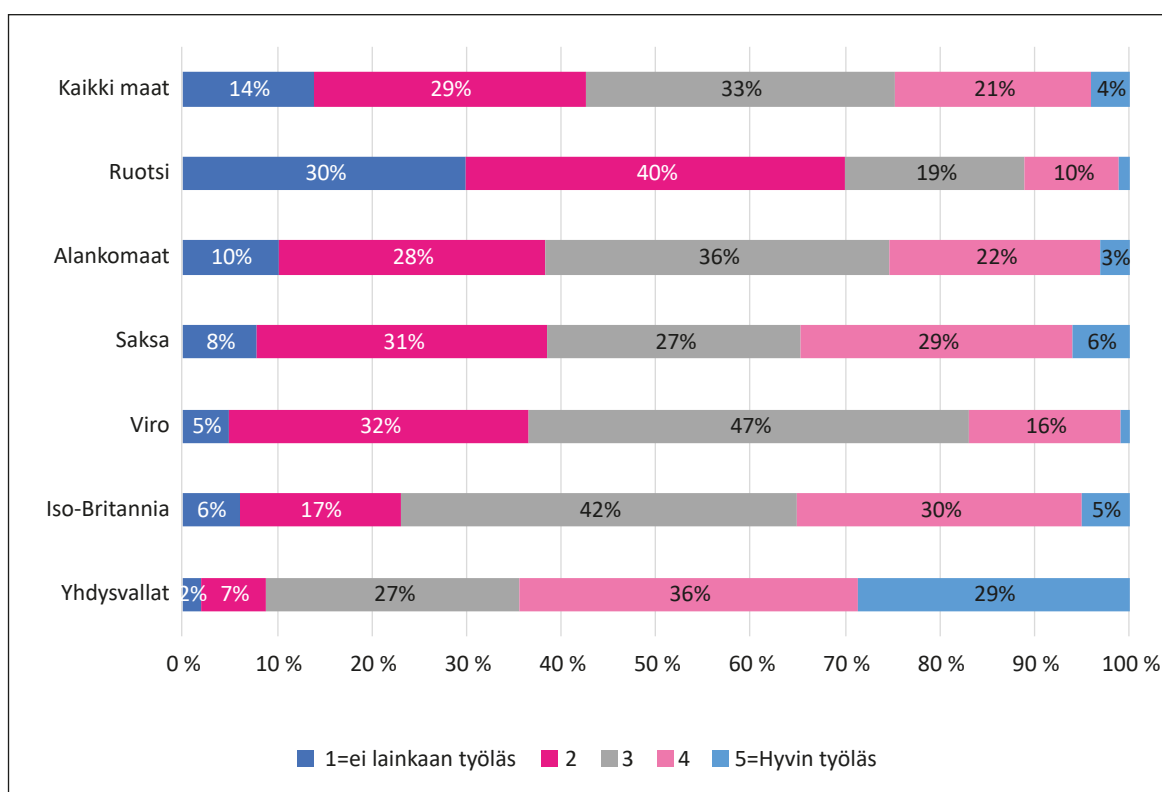
	Lkm	%
Motivaatiokirje (esim. personal statement)	815	57
Kielitesti (esim. IELTS, TOEFL)	416	29
Haastattelu	253	18
Muu valintatapa	214	15
Kirjallinen pääsykoe	131	9
Muu standardoitu testi (esim. GMAT, SAT)	100	7

Opiskelupaikan hakuprosessin työläyden opiskelijat arvioivat tyypillisesti jonkin työlään ja ei-työlään välimaastoon: ei hyvin työläs mutta jonkin verran. Valintatavalla on selvä yhteys siihen, kuinka työlääksi sisäänpääsyn kokee. Pelkän todistuksen perusteella valituksi tulleet kokevat sisäänpääsyn huomattavasti vähemmän työlääksi kuin ne, joiden sisäänpääsyssä käytettiin myös muita valintatapoja.



KUINKA TYÖLÄS HAKUPROSESSI OLI MIELESTÄSI? VALINTATAVAN MUKAAN, %

Ruotsissa opiskelevat arvioivat hakuprosessin muita useammin vähemmän työlääksi. Vastaavasti Yhdysvalloissa opiskelevat arvioivat hakuprosessin muita useammin työlääksi. Lisäksi arkkitehtuuria ja taidealaa opiskelevat arvioivat hakuprosessin muita työläämmäksi.



KUINKA TYÖLÄS HAKUPROSESSI OLI MIELESTÄSI? KUUDESSA YLEISIMMÄSSÄ OPISELUMAASSA, %

Myös ulkomaille lähdön motiivilla on yhteys siihen, kuinka työlääksi kokee hakuprosessin. Opiskelijat joille sisäänpääsymahdollisuudet on vahva motiivi lähteä ulkomaille, kokevat hakuprosessin nykyiseen opiskelupaikkaansa keskimäärin hieman helpommaksi. Tämä voi selittyä odotuksilla: kun sisäänpääsy suomalaiseen korkeakouluun koetaan vaikeaksi, näyt-
täytyy hakuprosessi ulkomailla suhteessa helpommalta.

4.2 Opiskelu ulkomailla

Perustietoja vastaajien opinnoista, kuten jakautumisen opintoaloittain, maittain ja opintota-
son mukaan, on käsitelty taustamuuttujien yhteydessä luvussa 6.2 (Vastaajat).

Käytännössä kaikki vastaajat kertovat olevansa päätoimisia opiskelijoita. Vain 13 vastaajaa eli
alle 1 prosenttia ilmoitti sivutoimisen opiskelijan kuvaavan tilannettaan paremmin. Eurostu-
dent-tutkimuksen mukaan Suomen korkeakouluissa vuonna 2016 opiskelevista harvempi eli
86 prosenttia kertoi opiskelevansa päätoimisesti (Potila ym. 2017, 35).

Keskimäärin vastaajat käyttävät viikossa 38 tuntia opiskeluun. Määrä kuitenkin vaihtelee
suuresti. Pienimmät viikko-opiskelumäärät ovat alle 10 tuntia ja suurimmillaan vastaajat
ilmoittivat opiskelevansa jopa yli 100 tuntia viikossa. Hieman yli 80 prosentilla vastaajista
opiskeluun viikoittain käytetty aika on 20 ja 50 tunnin välillä. Ulkomailla opiskelevien opintoi-
hin käyttämä aika vastaa suurin piirtein Suomessa opiskelevien opintoihin käyttämää aikaa.
Kyselyn vastaajista 87 prosenttia käytti opiskeluun yli 20 tuntia viikossa, Eurostudent-kyselyn
mukaan Suomen korkeakoulujen päätoimisista opiskelijoista 86 prosenttia (Potila 2017, 43).

Eniten aikaa opiskeluun käyttävät lääke- ja eläinlääketieteen opiskelijat sekä Latviassa,
Virossa ja Alankomaissa opiskelevat. Opintoala ja opiskelumaa ovat yhteydessä toisiinsa, sillä
moni lääke- ja eläinlääketieteen opiskelija opiskelee Latviassa tai Virossa. Alankomaissa
opiskellaan puolestaan paljon taidealaa, jossa opiskeluun käytetään myös keskimääräistä
runsaammin aikaa.

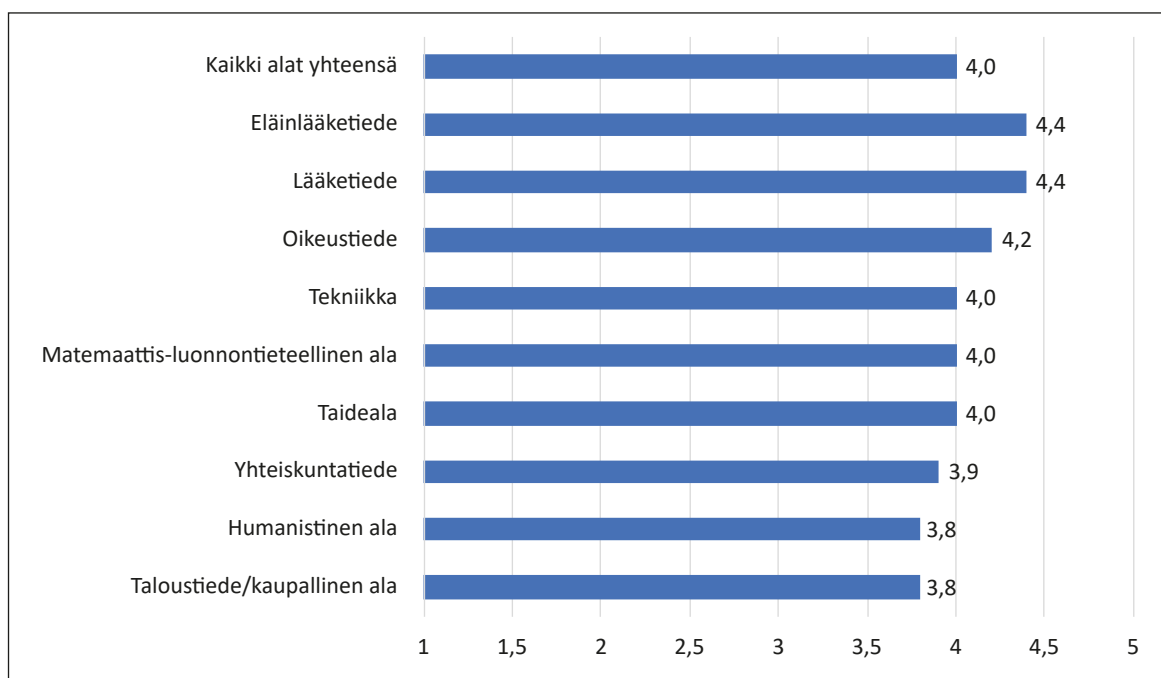
KUINKA MONTA TUNTIA / VIIKKO KÄYTÄT KESKIMÄÄRIN OPISKELUUN? YLEISIMMILLÄ OPINTOALOILLA.

Opintoala	tuntia / viikko
Eläinlääketiede	49
Lääketiede	46
Tekniikka	43
Taideala	43
Oikeustiede	40
Matemaattis-luonnontieteellinen ala	37
Taloustiede / kaupallinen ala	35
Yhteiskuntatiede	35
Humanistinen ala	34

KUINKA MONTA TUNTIA / VIIKKO KÄYTÄT KESKIMÄÄRIN OPISKELUUN? YLEISIMMISSÄ OPISKELUMAISIA.

Opiskelumaa	tuntia / viikko
Latvia	50
Viro	41
Alankomaat	41
Saksa	39
Tanska	38
Ruotsi	37
Yhdysvallat	36
Iso-Britannia	35
Norja	33

Pääsääntöisesti vastaajat pitävät opintojaan ulkomailla työläinä. Asteikolla 1=ei lainkaan työläs – 5=erittäin työläs 27 prosenttia vastaajista piti opintojaan erittäin työläänä ja 48 prosenttia valitsi arvon 4. Eri opintoalojen välillä on eroja sen suhteen, kuinka työlääksi opinnot koetaan. Työläimpänä opintojaan pitävät eläinlääke- ja lääketieteen opiskelijat. He käyttävät opiskeluunsa myös eniten aikaa.



KUINKA TYÖLÄÄNÄ PIDÄT OPINTOJASI? SUURIMMILLA OPINTOALOILLA, KESKIVERTO (1=EI LAINKAAN TYÖLÄS – 5=ERITTÄIN TYÖLÄS)

Selvällä enemmistöllä (73 %) on pääasiallinen opiskelukieli englanti. Englanniksi opiskellaan myös muissa kuin englanninkielisissä maissa, mikä kuvaa hyvin englanninkielisten koulutusohjelmien yleistymistä Euroopan korkeakouluissa. Vajaalla viidesosalla vastaajista pääasiallinen opiskelukieli on ruotsi ja vain kymmenesosalla vastaajista jokin muu kuin englanti tai ruotsi. Muina pääasiallisina opiskelukielinä mainittiin yleisimmin saksa, ranska, viro ja espanja tai näiden ja englannin yhdistelmä.

Ruotsissa opiskelevista 35 prosenttia opiskelee pääasiassa englanniksi ja 64 prosenttia ruotsiksi. Muulla kielellä kuin englanniksi tai ruotsiksi opiskelevia oli yleisimmin Ranskassa (78 % maassa opiskelevista), Espanjassa (62 %), Saksassa (51 %), Norjassa (42 %) ja Tanskassa (14 %). Lista heijastaa sitä, minkä maan kieliä suomalaisnuoret osaavat.

MILLÄ KIELELLÄ OPINTOSI PÄÄASIASSA OVAT?

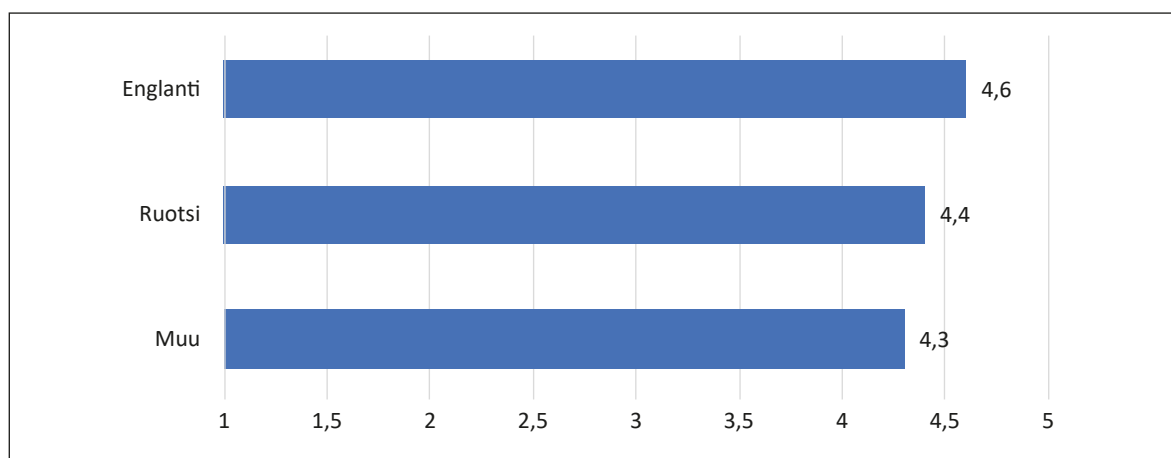
	Lkm	%
Englanti	1029	73
Ruotsi	234	17
Muu kieli	156	11
Yhteensä	1419	100

Ulkomailla opiskelevat kokevat kielitaitonsa riittävän hyvin opintojen sujuvalle etenemiselle. Kokemuksessa oman kielitaidon riittävydestä ei ole merkittäviä eroja opintoalan tai tutkinnon tason mukaan. Myöskään opiskelumaalla ei ole merkittävää yhteyttä siihen, kuinka riittäväksi kielitaitonsa kokee. Kiinassa, Italiassa, Ranskassa, Belgiassa ja Itävallassa opiskelevat kokevat kielitaitonsa riittävyyden hieman huonommaksi kuin muut. Näissä maissa opiskelevia on aineistossa kuitenkin melko vähän.

KOETKO OMAN KIELITAITOSI RIITTÄVÄKSI OPINTOJEN SUJUVALLE ETENEMISELLE?

	Lkm	%
1=Ei lainkaan riittävä	3	0
2	18	1
3	92	7
4	372	26
5=Täysin riittävä	933	66
Yhteensä	1418	100

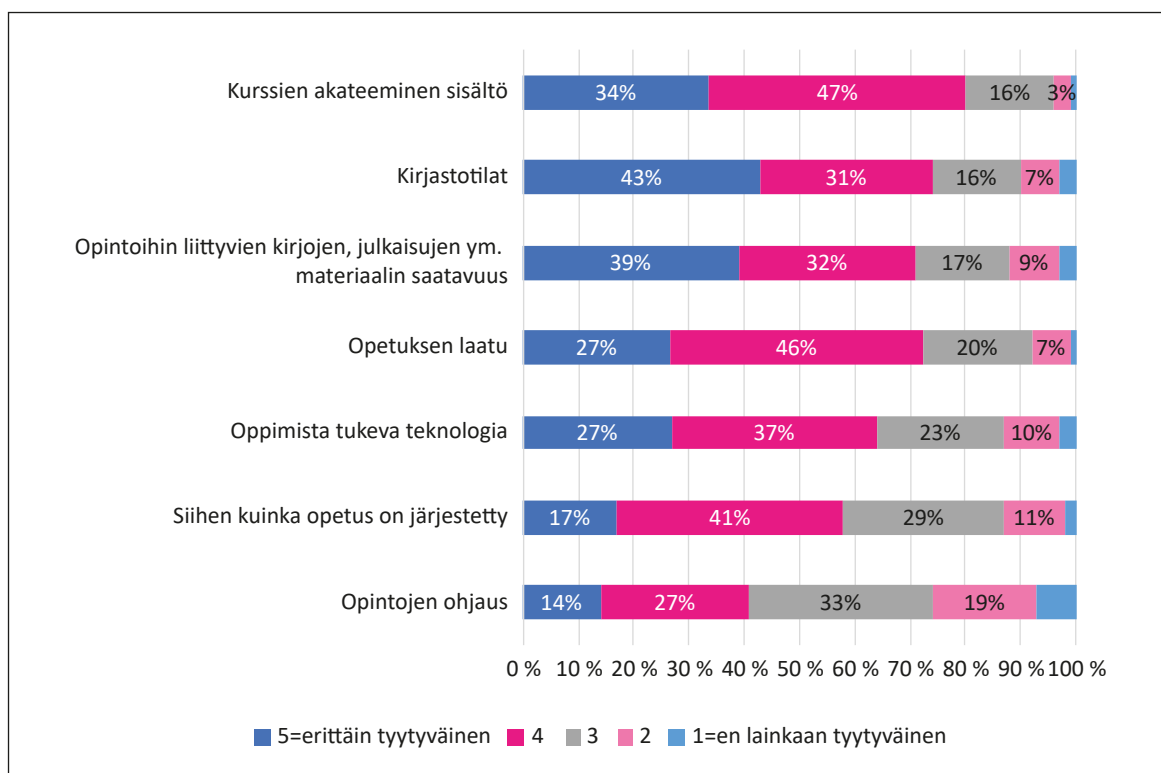
Englanniksi opiskelevat kokevat kielitaitonsa riittävän paremmin: muulla kielellä kuin englanniksi tai ruotsiksi opiskelevista vain 49 prosenttia koki kielitaitonsa täysin riittäväksi, kun vastaava osuus englanniksi opiskelevista oli 69 prosenttia.



KIELITAIDON RIITTÄVYYS PÄÄASIAALLISEN OPISKELUKIELEN MUKAAN, KESKIARVO (1=EI LAINKAAN RIITTÄVÄ – 5=TÄYSIN RIITTÄVÄ)

Tyytyväisimpiä ulkomailla opiskelevat ovat kurssien akateemiseen sisältöön, kirjastotiloihin ja opetuksen laatuun, mikäli tarkastelun kohteena on se, kuinka moni oli erittäin tyytyväinen tai tyytyväinen (vastausvaihtoehdot 4 ja 5). Vähiten tyytyväisiä opiskelijat ovat opintojen ohjaukseen.

Yhteiskuntatieteen ja matemaattis-luonnontieteellisen alan opiskelijat ovat muiden alojen opiskelijoita tyytyväisempiä kurssien akateemiseen sisältöön. Master's-tasoista tutkintoa opiskelevat ovat opintojen akateemiseen sisältöön hieman tyytyväisempiä kuin Bachelor-tasosta tutkintoa tekevät. Opetuksen laatuun tyytyväisimpiä ovat matemaattis-luonnontieteellisen alan, humanistisen alan, yhteiskuntatieteen ja taidealan opiskelijat. Yhdysvalloissa opiskelevat ovat selvästi muita tyytyväisempiä siihen, kuinka opetus on järjestetty. Yhdysvalloissa ja Britanniassa opiskelevat ovat muita tyytyväisempiä opintojen ohjaukseen sekä opetusta tukevaan teknologiaan.



KUINKA TYYTYVÄINEN OLET SEURAAVIIN ASIOIHIN OPINNOISSASI? %

Ulkomailla opiskelevien tyytyväisyyttä on kiinnostava peilata Eurostudent-kyselyn tuloksiin Suomen korkeakouluissa opiskelevien tyytyväisyydestä (ks. Potila ym. 2017, 39-40), vaikka kyselyt eivät olekaan täysin vertailukelpoiset. Suomessa opiskelevat ovat useammin tyytyväisiä opintojen ohjaukseen (57 %) kuin ulkomailla opiskelevat. Samoin Suomessa opiskelevat ovat hieman useammin tyytyväisiä opetuksen laatuun (76 %) kuin ulkomailla opiskelevat, mutta vastaavasti vähemmän tyytyväisiä koulutuksen sisältöön (72 %). Kaikkein tyytyväisimpiä Suomessa opiskelevat ovat opiskelutiloihin (82 %), mikä ei vastaa tilannetta ulkomailla opiskelevien keskuudessa. Opiskelutiloihin laskettiin Eurostudent-kyselyssä mm. opetustilat, kirjastot ja tietokoneet eikä näitä eritelty kuten tässä kyselyssä ulkomailla opiskeleville.

4.3 Opintojen rahoitus, maksullisuus ja toimeentulo

Käytännössä kaikki vastaajat käyttävät opintorahaa opinto- ja elinkustannusten kattamiseksi. Tämä on odotettu tulos, sillä kysely lähetettiin Kelan kautta opintotuen piirissä oleville. Opintoraha myös kattaa keskimäärin isoimman osan, lähes puolet, opiskelu- ja elinkustannuksista. Opintolaina Suomesta on toiseksi yleisin rahoituslähde. Sitä käyttää kaksi kolmasosaa vastaajista ja heillä opintolaina kattaa kolmanneksen opiskelu- ja elinkustannuksista.

OPINTOJEN RAHOITUS. MITÄ RAHOITUSLÄHTEITÄ KÄYTETÄÄN JA KUINKA ISON OSUUDEN KUSTANNUKSISTA NE KATTAVAT.

	Kuinka moni käyttää, lkm	Kuinka moni käyttää, %	Kuinka ison osan opiskelu- ja elinkustannuksista kattaa keskimäärin, %
Opintoraha	1394	98 %	44 %
Opintolaina Suomesta	946	67 %	33 %
Omat säästöt	819	58 %	18 %
Vanhempien tai sukulaisten tuki	744	52 %	19 %
Omat työtulot	525	37 %	18 %
Muu laina	91	6 %	31 %
Stipendi tai apuraha oppilaitoksesta	91	6 %	27 %
Stipendi, apuraha tai laina opiskelumaasta	74	5 %	33 %
Stipendi tai apuraha Suomesta	53	4 %	15 %
Muu	27	2 %	36 %

Muuta lainaa kuin opintolainaa Suomesta, stipendiä, apurahaa tai lainaa opiskelumaasta sekä muita rahoituslähteitä käyttää vain harva. Mutta niitä käyttävillä nämä rahoituslähteet kattavat merkittävän osan kustannuksista, noin kolmanneksen. Muina rahoituslähteinä tuotiin esille mm. puolison tuki, pääomatulot, perintö, SAAS (Scottish award agency for students), eläke ja vuokratulot.

Kelan vuonna 2008 julkaisemassa selvityksessä opintolainaa käytti 63 % ulkomailla opiskelevista. Omilla työtuloilla opintojaan ulkomailla rahoitti 62 %, vanhempien tai sukulaisten tuella 64 %. (Saarikallio ym. 2008, 46.) Opintolainan käyttö on siis nyt hieman yleisempää kuin kymmenen vuotta sitten, työtulot huomattavasti harvinaisempia ja vanhempien ja sukulaisten tuki jonkin verran harvinaisempaa.

Eurostudent-tutkimuksen mukaan Suomen korkeakouluissa 2016 opiskelevista 51 prosenttia rahoitti opintojaan työtuloilla eli useampi kuin kyselyn vastaajista. Vastaavasti 45 prosenttia Suomessa opiskelevista sai vanhemmiltaan taloudellista tukea eli hieman harvempi tämän kyselyn vastaajista. Lisäksi 41 prosenttia Suomessa opiskelevista oli ottanut tai aikoi ottaa opintolainaa eli selvästi harvempi kuin tämän kyselyn vastaajista. (Potila ym. 2017, 46-49.) Tosin vastaajajoukot eivät ole tässä suhteessa täysin vertailukelpoiset, sillä kysely ulkomailla opiskeleville lähti vain Kelan tukea saaville. Yleislinja vastaa kuitenkin aikaisempien selvitysten kertomaa: ulkomailla ja Suomessa opiskelevien rahoituslähteet eroavat toisistaan. Ulkomailla käytetään useammin opintolainaa ja vanhempien tai sukulaisten tukea. Vastaavasti työtuloja ulkomailla opiskelevat käyttävät harvemmin. (Saarikallio ym. 2008, 46-47.)

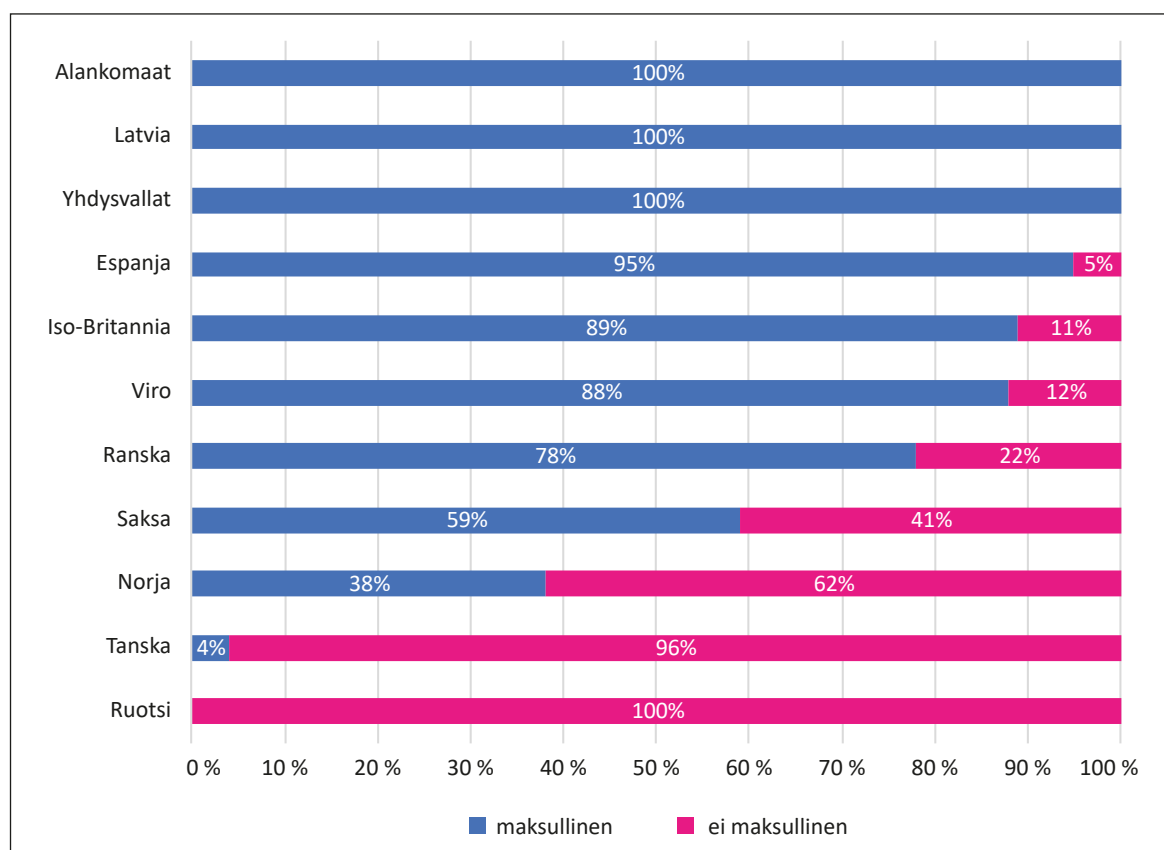
Opintolaina Suomesta on yleinen rahoituslähde erityisesti oikeustieteen, taloustieteen ja eläinlääketieteen opiskelijoiden keskuudessa. Maksullisessa koulutusohjelmassa opiskelevat käyttävät opintolainaa useammin kuin maksuttomassa koulutusohjelmassa opiskelevat.

Muu laina on keskimääräistä yleisempi hoitoalan, eläinlääketieteen ja taidealan opiskelijoiden keskuudessa. Master's-tasoista tutkintoa opiskelevat käyttävät muuta lainaa useammin kuin Bachelor-tasoista tutkintoa opiskelevat. Maksullisessa koulutuksessa olevat käyttävät opintolainan lisäksi myös muuta lainaa useammin kuin ne, jotka eivät opiskele maksullisessa ohjelmassa.

Oppilaitoksesta saatu stipendi on keskimääräistä yleisempi tekniikan, matemaattis-luonnontieteellisten alan ja talousalan opiskelijoiden keskuudessa. Kiinnostava yksityiskohta on myös liikunta-ala, jonka opiskelijoista jopa kolmasosa kertoo rahoittavansa opintojaan oppilaitoksesta saadulla stipendillä. Alan opiskelijoita on aineistossa kuitenkin melko vähän, joten prosenttilukuun on suhtauduttava varoen.

Bachelor-tasoista tutkintoa opiskelevat raportoivat rahoittavansa Master's-tason opiskelijoita useammin opintoja oppilaitoksen stipendillä. Lisäksi maksullisessa koulutuksessa opiskelevat rahoittavat opintojaan muita useammin oppilaitoksen stipendillä.

Maksullisessa koulutuksessa opiskelevat rahoittavat opintojaan ylipäättään useammilla lähteillä kuin maksuttomassa koulutuksessa opiskelevat.

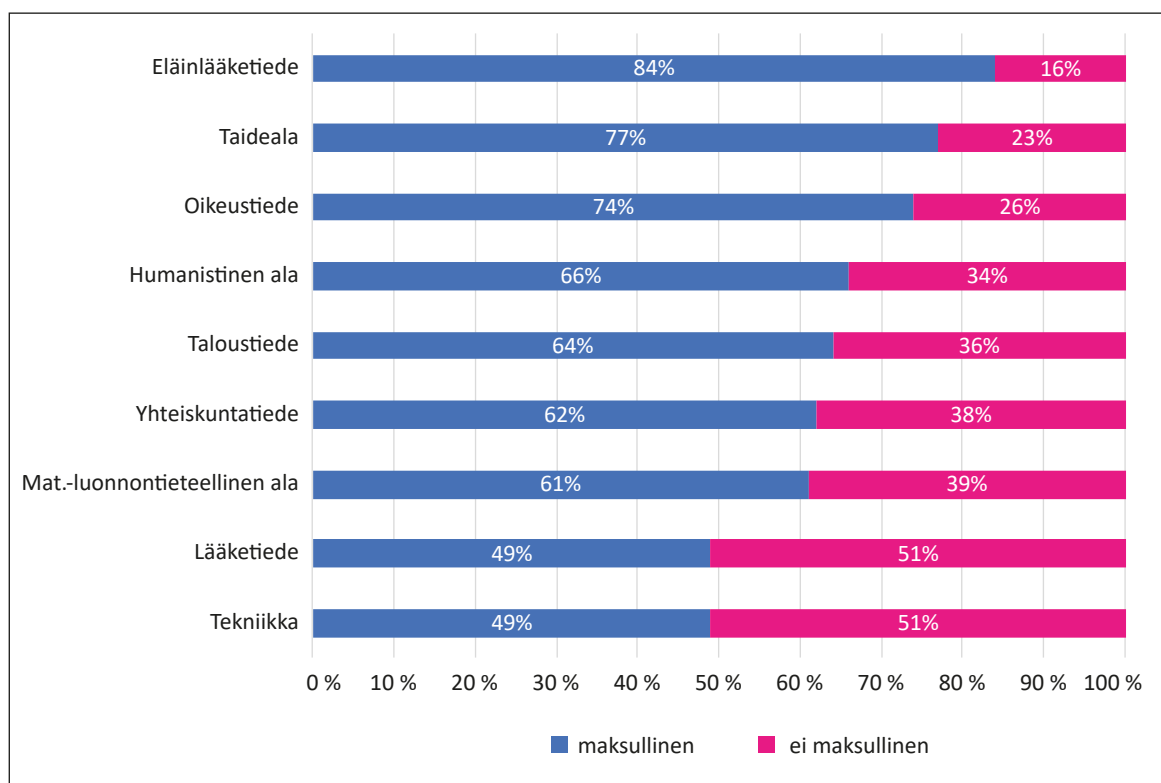


OPISKELETKO MAKSULLISESSA KOULUTUSOHJELMASSA? 11 YLEISIMMÄSSÄ OPISKELUMAASSA, %

Kaikista vastaajista 62 prosenttia ilmoitti opiskelevansa maksullisessa koulutusohjelmassa ja 38 prosenttia maksuttomassa. Maksullisuudessa on suurta vaihtelua eri maiden välillä. Ruotsi on tämän aineiston mukaan ainoa suurempi kohdema, jossa suomalaiset eivät maksa lainkaan maksuja. Alankomaat, Yhdysvallat ja Latvia ovat puolestaan maita, joissa

kaikki vastaajat maksavat lukuvuosimaksuja. Vastauksissa on tosin otettava huomioon, että lukuvuosimaksuja ja erilaisia hallinnollisia maksuja voi olla vaikea erottaa toisistaan. Esimerkiksi Tanskassa suomalaisopiskelijat eivät lähtökohtaisesti maksa lukuvuosimaksuja. Myös Saksassa lukukausimaksuja maksetaan vain muutamassa osavaltiossa ja ne ovat suuruudeltaan hyvin pieniä. (Ks. European Commission/EACEA/Eurydice 2017.)

Bachelor-tason tutkintoa opiskelevista useampi (72 %) ilmoitti opiskelevansa maksullisessa koulutusohjelmassa kuin Master's-tason tutkintoa opiskelevista. Lisäksi opintojen maksullisuus on yleistä erityisesti taidealan, oikeustieteen, eläinlääketieteen ja käyttäytymistieteen/psykologian opinnoissa.



OPISKELETKO MAKSULLISESSA KOULUTUSOHJELMASSA? SUURIMMILLA OPINTOALOILLA, %

Niistä opiskelijoista, jotka opiskelevat maksullisessa koulutusohjelmassa, vain vajaa kolmannes (29 %) ilmoitti saavansa tukea tai apurahaa, joka on tarkoitettu tämän maksun kattamiseen. Tässä yhteydessä pyydettiin ottamaan huomioon myös vapautus tai osittainen vapautus lukuvuosimaksusta. Toisin sanoen 71 prosenttia maksullisessa koulutuksessa opiskelevista ja 45 prosenttia kaikista ulkomailla opiskelevista maksaa lukuvuosimaksut täysimääräisinä itse.

Maksun kattamiseen tarkoitetun apurahan saaminen on vastausten mukaan keskimääräistä yleisempää humanistisella alalla, liikunta-alalla sekä käyttäytymistieteen alalla sekä hieman vähäisemmässä määrin myös yhteiskuntatieteen ja matemaattis-luonnontieteellisellä alalla. Nämä eivät ole niitä aloja, joilla on yleisimmin maksullista koulutusta. Lukuvuosimaksun kattamiseen tarkoitetusta apurahasta raportoivat erityisesti Bachelor-tason tutkintoa opiskelevat. Bachelor-tasolla myös lukuvuosimaksut ovat yleisempiä. Lisäksi apurahat ovat yleisiä Britanniassa ja Yhdysvalloissa.

Oman toimeentulonsa suurin osa vastaajista arvioi jonnekin välimaastoon, ei erityisen huonoksi mutta ei erityisen hyväksikään. Pääsääntöisesti taloudellinen tilanne vastaa odotuksia kohtalaisen hyvin.

TOIMEENTULO JA VASTASIKO TALOUDELLINEN TILANNE ODOTUKSIA, %

Millaiseksi koet nykyisentoimeentulosi?		Vastaako taloudellinen tilanteesi odotuksiasi ennen opintoja?	
1=Erittäin huono	5 %	1=Ei lainkaan	3 %
2	17 %	2	11 %
3	45 %	3	31 %
4	26 %	4	38 %
5=Erittäin hyvä	8 %	5=Erittäin hyvin	17 %
Yhteensä	100 %	Yhteensä	100 %

Maksullisessa koulutusohjelmassa opiskelevat kokevat toimeentulonsa keskimäärin huonommaksi kuin maksuttomassa koulutuksessa opiskelevat. Tilanteeseen on kuitenkin osattu varautua, sillä taloudellinen tilanne vastaa heillä odotuksia siinä missä muillakin. Taide- ja hoitoalan opiskelijat kokevat toimeentulonsa huonommaksi kuin opiskelijat muilla aloilla. Heillä toimeentulo ei myöskään vastaa odotuksia yhtä hyvin kuin muiden alojen opiskelijoilla. Opintojen aikaisella työnteolla ei sen sijaan ole yhteyttä kokemukseen omasta toimeentulosta. Opintojen aikaista työntekoa käsitellään tarkemmin seuraavassa luvussa 4.4.

Ulkomailla opiskelevien toimeentuloa on vaikea verrata Suomessa opiskelevien toimeentuloon, sillä näitä on kysytty eri tavoin. Näyttää kuitenkin siltä, että myös Suomen korkeakouluissa opiskelevilla on keskenään erilaisia kokemuksia taloudellisesta toimeentulosta: yli puolet (53 %) ei kokenut lainkaan tai vain vähän taloudellisia vaikeuksia, 29 prosenttia jonkin verran ja 19 prosenttia paljon (Potila ym. 2017, 51).

4.4 Työskentely opintojen ohessa

Suurin osa vastaajista (73 %) on työskennellyt jollakin tavalla opintojensa aikana. Yleisintä on opintojen loma-aikana työskentely, jota on tehnyt noin kaksi kolmasosaa vastaajista. Lisäksi runsas viidesosa tekee töitä opintojen ohessa. Suurin osa opintojen ohessa työskentelevistä työskentelee myös loma-aikoina.

Opintojen ohessa tehty työ ei pääsääntöisesti ole opintoja vastaavalla alalla. Opintojen loma-aikana tehty työ sen sijaan on useammin opintoja vastaavalla alalla. Kaikki vastaajat kokivat loma-aikana tehdyn työn olevan osittain opintoja vastaavalla alalla.

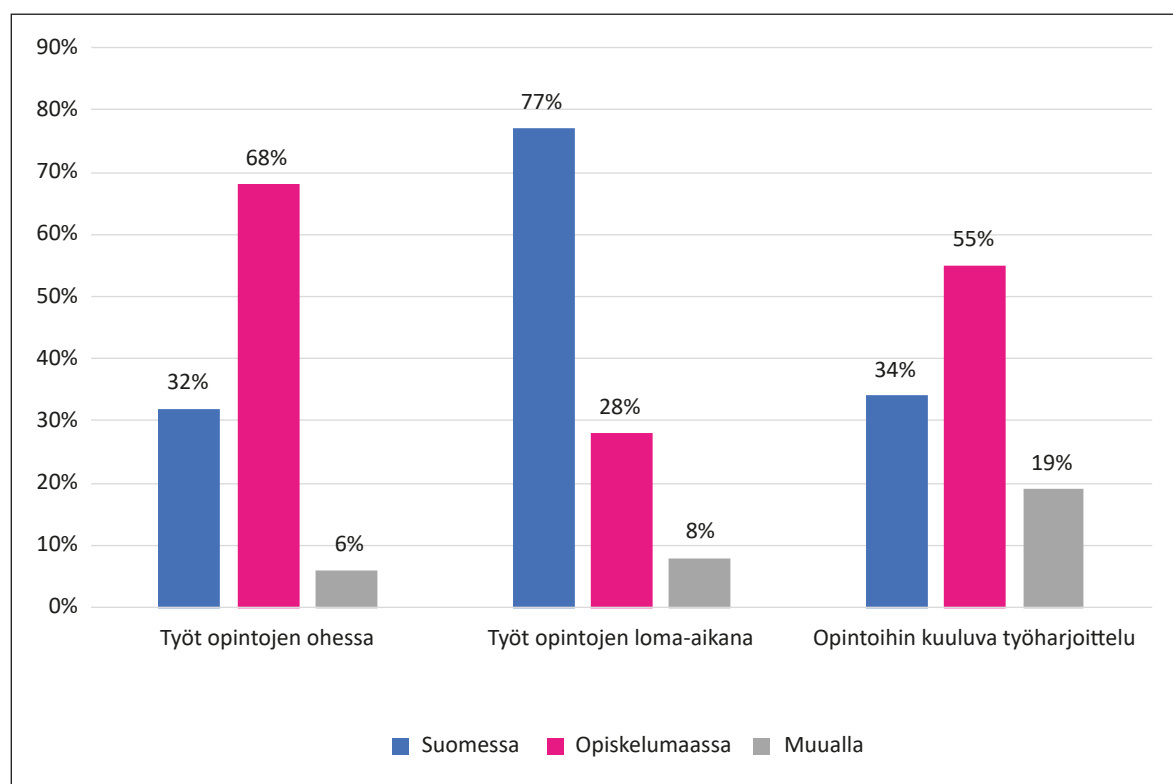
Ulkomailla opiskelevat pitävät työskentelyn kautta kohtalaisesti yhteyttä Suomeen, sillä loma-aikana tehdyt työt ovat tyypillisesti Suomessa. Sen sijaan opintojen ohessa tehdyt työt ja työharjoittelu tehdään yleensä opiskelumaassa. Virossa opiskelevat pitävät työnteon kautta yhteyttä Suomeen erityisen ahkerasti. Virossa opiskelevat tekevät selvästi muita useammin Suomessa sekä opintojen ohessa tehdyt työt, loma-aikaiset työt että opintoihin kuuluvan työharjoittelun. Myös Latviassa opiskelevat eläinlääkärit tekevät työharjoittelunsa usein Suomeen.

TYÖSKENTELEY OPINTOJEN AIKANA

	Lkm	% vastaajista
Työskentelee opintojen ohessa	322	23 %
On työskennellyt opintojen loma-aikana	939	67 %
On tehnyt opintoihin kuuluvan työharjoittelun	305	22 %

ONKO TYÖ OPINTOJA VASTAAVALLA ALALLA, %

	Työt opintojen ohessa	Työt opintojen loma-aikana
Kyllä täysin	24 %	0 %
Osittain	34 %	100 %
Ei lainkaan	42 %	0 %
Yhteensä (N)	100 % [322]	100 % [331]



MISSÄ MAASSA OPINTOJEN AIKANA TEHTY TYÖ OLI?

Yleisintä opintojen ohessa työskentely on oikeustieteen ja hoitoalan opiskelijoiden keskuudessa, hieman keskimääräistä yleisempää myös talousalan opiskelijoiden. Lisäksi Saksassa Virossa ja Tanskassa opiskelevat työskentelevät opintojen ohessa muita yleisemmin.

Loma-aikana opiskelu on yleisintä niin ikään oikeustieteen ja lääketieteen opiskelijoiden keskuudessa sekä Latviassa, Ruotsissa ja Virossa opiskelevien keskuudessa.

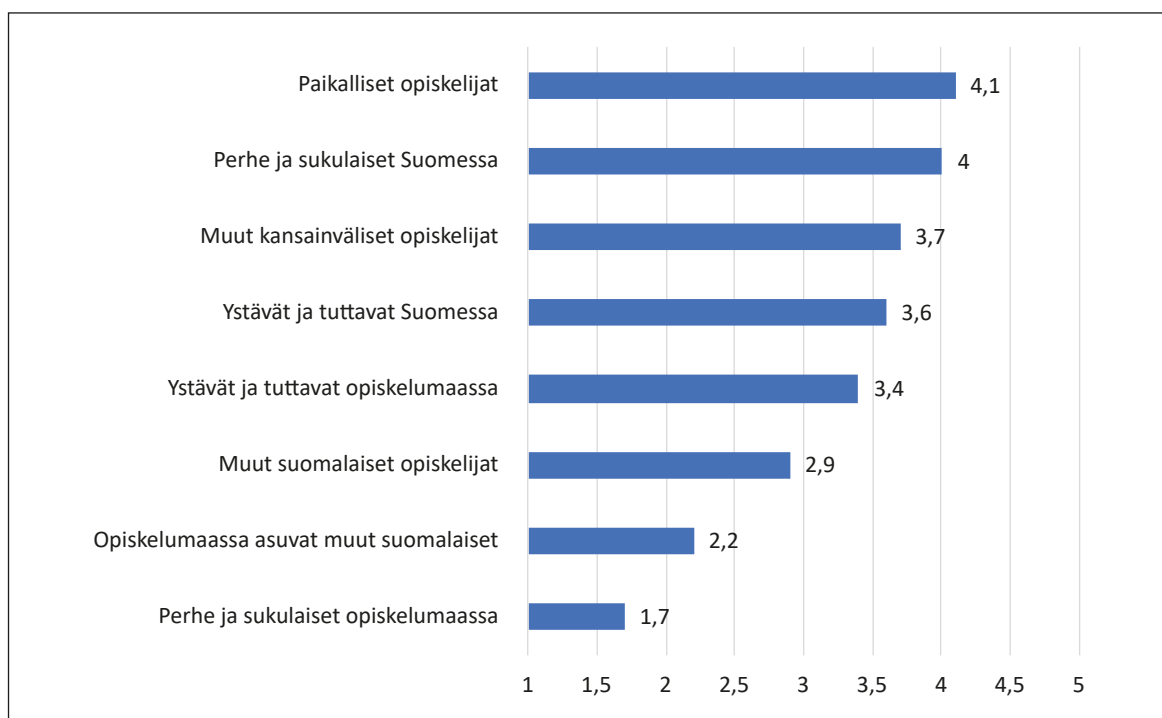
Opintoihin kuuluva työharjoittelu on yleisintä lääketieteen, eläinlääketieteen, hoitoalan sekä kasvatustieteen opiskelijoiden keskuudessa.

Selkein yhteys työnteon yleisyyteen on opiskeluvuosilla. Vähintään toista vuotta opiskelevat, työskentelevät useammin sekä opintojen ohessa että loma-aikana kuin ensimmäistä vuotta opiskelevat. Tulos on ymmärrettävä, sillä ensimmäisen vuoden opiskelija ei ole vielä ehtinyt tutustua työmahdollisuuksiin.

4.5 Yhteydenpito Suomeen ja integroituminen opiskelupaikkaan

Opiskelumaahan integroitumisen ja Suomeen kontaktien säilyttämisen kannalta on merkityksellistä, keiden kanssa opiskelijat ovat tekemisissä ja kuinka paljon ylläpitävät yhteyksiä opiskelumaahansa ja Suomeen. Vastausten perusteella näyttää siltä, että ulkomailla opiskelevat pitävät yllä yhteyksiä sekä Suomeen että opiskelumaahansa.

Eniten opiskelijat ovat tekemisissä paikallisten opiskelijoiden sekä Suomessa olevan perheen kanssa. On yllättävä havaita, että suomalaisopiskelijat ovat näin paljon tekemisissä paikallisten opiskelijoiden kanssa, sillä kansainvälisten opiskelijoiden on usein vaikea tutustua paikallisiin opiskelijoihin (ks. esim. Moisander 2015). Kohtalaisen paljon suomalaisopiskelijat ovat tekemisissä myös muiden kansainvälisten opiskelijoiden kanssa. Ystäviin ja tuttaviiin opiskelijat pitävät yhteyksiä sekä Suomessa että opiskelumaassa. Muihin opiskelumaassa asuviin suomalaisiin ei juurikaan pidetä yhteyttä. Samoin perheeseen tai sukulaisiin opiskelumaassa pidetään yhteyttä vain vähän, mikä johtuu monessa tapauksessa siitä, ettei opiskelumaassa asu sukulaisia.



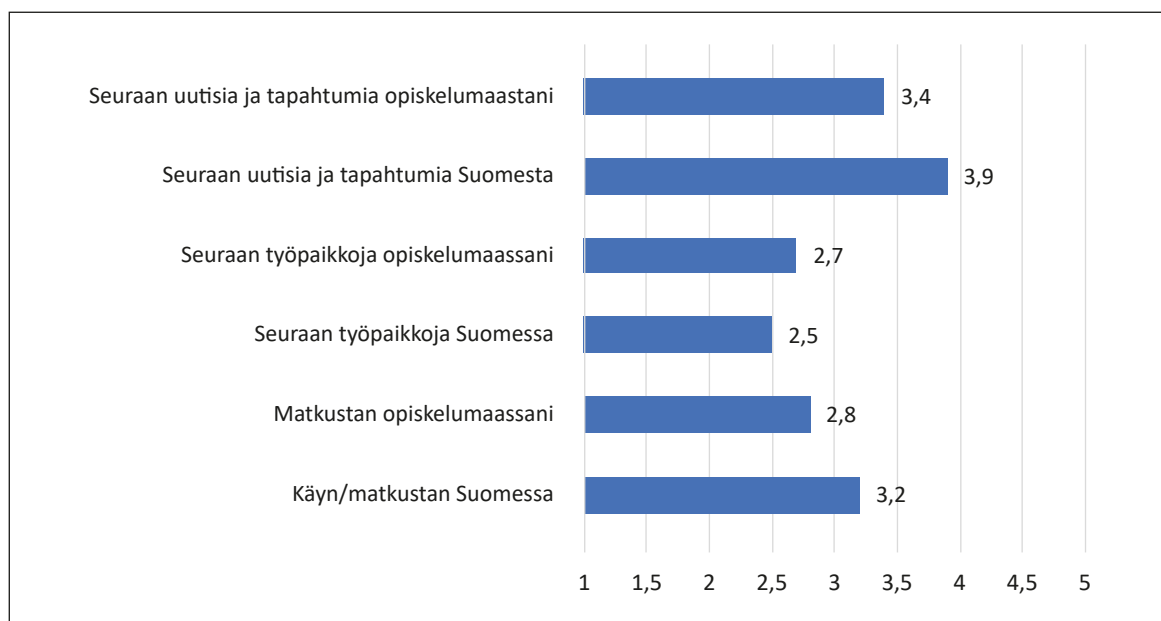
KUINKA PALJON OLET TEKEMISISSÄ SEURAAVIEN TAHOJEN KANSSA? KESKIAARVO (1=EN LAINKAAN – 5=ERITTÄIN PALJON)

Paikallisiin opiskelijoihin pitävät eniten yhteyttä kasvatustieteen, matemaattis-luonnon-tieteellisen alan sekä matkailu-, ravitsemis- ja talousalan opiskelijat sekä Yhdysvalloissa, Britanniassa, Saksassa ja Ruotsissa opiskelevat. Muihin kansainvälisiin opiskelijoihin eniten yhteyttä pitävät puolestaan kaupallisen alan sekä yhteiskuntatieteellisen alan opiskelijat sekä Alankomaissa, Britanniassa, Yhdysvalloissa ja Tanskassa opiskelevat. Vastaavasti muihin suomalaisiin eniten yhteyttä pitävät oikeustieteen, lääketieteen ja eläinlääketieteen opiskelijat sekä Latviassa, Virossa ja Ruotsissa opiskelevat. Näillä aloilla ja näissä maissa opiskelee paljon suomalaisia samassa paikassa.

Ulkomaille lähdön motivaatiolla on myös yhteys siihen, keiden kanssa on tekemisissä. Opiskelijat jotka korostavat kansainvälistä kokemusta ulkomaille lähdön motivaationa, ovat keskimääräistä enemmän tekemisissä kansainvälisten opiskelijoiden kanssa ja vastaavasti vähemmän muiden suomalaisten opiskelijoiden kanssa. Opiskelijoilla, jotka korostavat sisäänpääsymahdollisuuksia ulkomaille lähdön motivaationa, tilanne on päinvastoin: he ovat keskimääräistä enemmän tekemisissä muiden suomalaisten opiskelijoiden kanssa ja vähemmän kansainvälisten opiskelijoiden.

Lisäksi se, missä maassa opiskelija työskentelee opintojen aikana, on yhteydessä siihen, kuin paljon pitää yhteyttä paikallisiin, muihin kansainvälisiin tai suomalaisiin opiskelijoihin. Vastaajat jotka työskentelevät opintojen ohessa tai loma-aikana Suomessa, pitävät muita enemmän yhteyttä muihin suomalaisiin opiskelijoihin ja muihin suomalaisiin opiskelumaassaan. Vastaavasti ne joiden opintojen ohessa tekemä työ on opiskelumaassa tai ns. kolmannessa maassa, pitävät muita enemmän yhteyttä paikallisiin ja kansainvälisiin opiskelijoihin. On vaikea sanoa, kumpi on syy ja kumpi seuraus. Näyttää kuitenkin siltä, että yhteydenpito Suomeen ja muihin suomalaisiin jollakin elämän alueella ruokkii muitakin yhteyksiä Suomeen.

Uutisia ja tapahtumia opiskelijat seuraavat hieman enemmän Suomesta kuin opiskelumaastaan. Vastaavasti työpaikkoja seurataan enemmän opiskelumaasta kuin Suomesta. Kaiken kaikkiaan ulkomailla opiskelevat eivät kuitenkaan seuraa työpaikkoja kovin aktiivisesti.



KUINKA PALJON TEET SEURAAVIA ASIOITA? KESKIARVO (1=EN LAINKAAN – 5=ERITTÄIN PALJON)

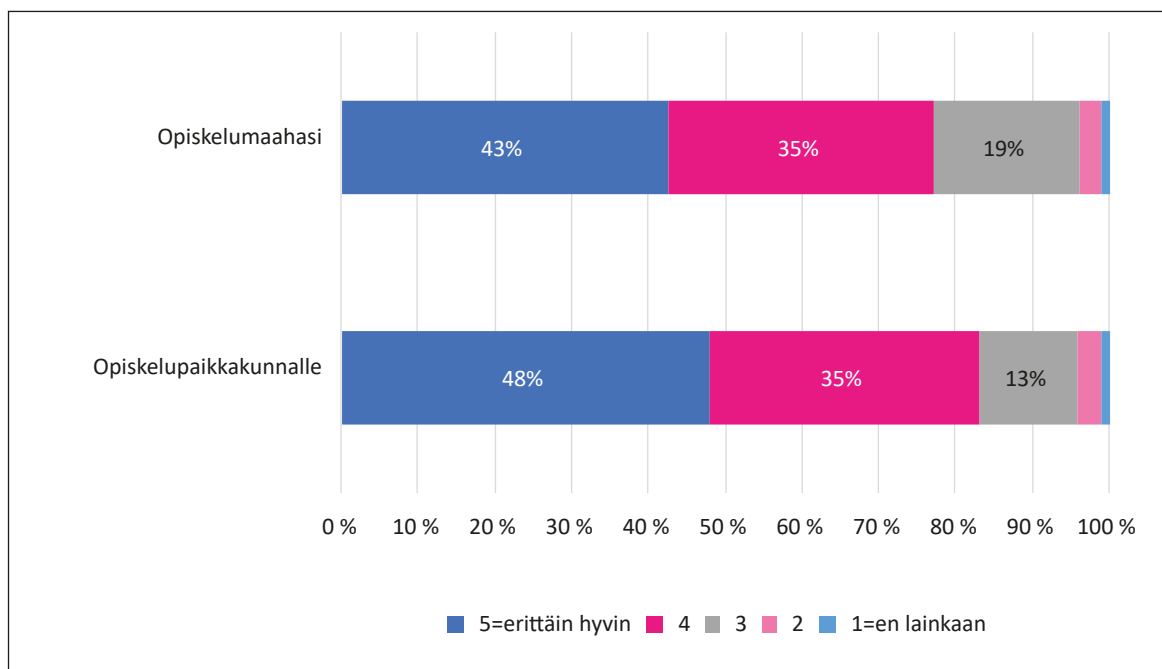
Opiskelumaan uutisia ja tapahtumia seuraavat keskimääräistä enemmän kasvatustieteen, humanistisen alan ja yhteiskuntatieteen opiskelijat sekä Yhdysvalloissa ja jossain määrin myös Britanniassa opiskelevat. Uutisten ja tapahtumien seuraamisessa Suomesta ei ole suuria eroja alojen välillä, kaupallisen alan opiskelijat seuraavat näitä hieman keskimääräistä enemmän, samoin Latviassa ja Norjassa opiskelevat.

Työpaikkoja opiskelumaasta seuraavat keskimääräistä enemmän kaupallisen alan opiskelijat sekä Norjassa ja Britanniassa opiskelevat. Vastaavasti työpaikkoja Suomessa seuraavat keskimääräistä enemmän eläinlääketieteen ja hoitoalan opiskelijat sekä Latviassa, jossain määrin myös Norjassa ja Virossa, opiskelevat.

Ulkomaille lähdön motiiveilla on yhteys myös uutisten, tapahtumien ja työpaikkojen seuraamiseen, aivan kuten oli myös siihen, kenen kanssa on tekemisissä. Opiskelijat, joiden ulkomaille lähdön motiiveissa korostuu kansainvälinen kokemus, seuraavat muita enemmän opiskelumaansa tapahtumia, uutisia sekä työpaikkoja. Vastaavasti opiskelijat, joiden ulkomaille lähdön motiiveissa korostuivat sisäänpääsymahdollisuudet, seuraavat muita enemmän Suomen tapahtumia, uutisia ja työpaikkoja. Lisäksi sisäänpääsyä lähdön motiivina korostavat myös matkustavat Suomeen muita enemmän.

Lisäksi sillä, onko opiskeluaikaista työkokemusta Suomesta, on yhteys siihen, kuinka aktiivisesti seuraa Suomen asioita. Opiskelijat, joilla on opiskeluaikaista työkokemusta Suomesta joko loma-aikana tai opintojen ohessa, seuraavat muita enemmän tapahtumia, uutisia ja työpaikkoja Suomesta. He myös matkustavat Suomeen muita useammin. Yhteys ei kerro vielä syy-seuraussuhteesta. Tulos kertoo kuitenkin siitä, että aktiivisuus Suomen suuntaan ilmenee usealla elämän alueella.

Ulkomailla opiskelevat ovat kotiutuneet keskimäärin hyvin sekä opiskelupaikkakunnalleen että -maahansa, paikkakunnalle kuitenkin hieman paremmin kuin maahan.



KUINKA HYVIN OLET MIELESTÄSI KOTIUTUNUT? %

Yleisemmistä opiskelumaista, joissa on vähintään 20 vastaajaa, Yhdysvalloissa ja Espanjassa opiskelevat kertovat kotiutuneensa parhaiten opiskelumaahansa.

Ulkomaille lähdön motiivit ovat yhteydessä opiskelupaikkaan kotiutumisen tuntuun. Kansainvälistä kokemusta korostavat kokevat kotiutuneensa keskimääräistä paremmin sekä opiskelupaikkakunnalle että -maahan. Vastaavasti sisäänpääsymahdollisuuksia lähdön motiivina korostavat kokevat kotiutuneensa hieman keskimääräistä huonommin.

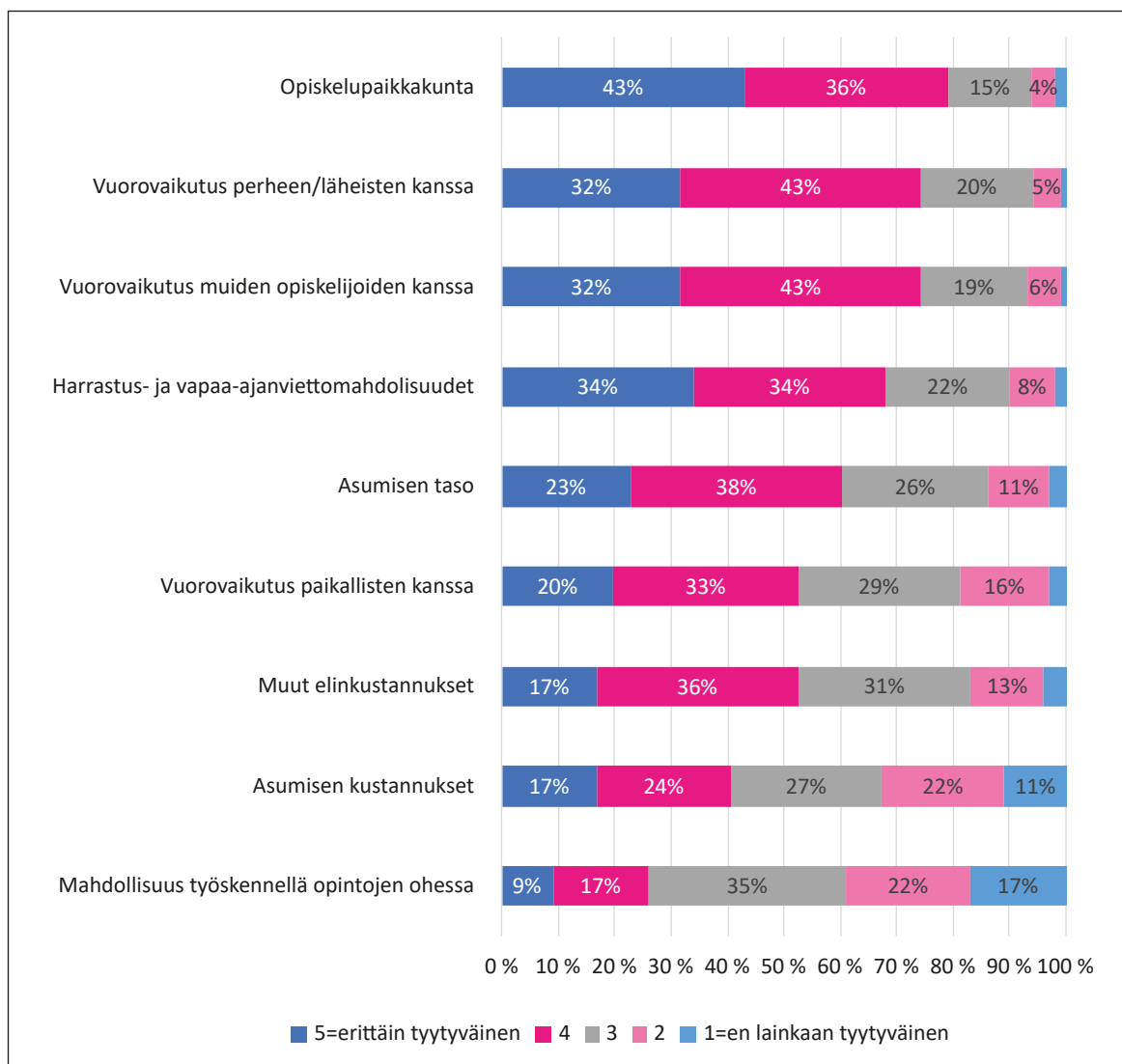
Työkokemuksella opiskelumaasta on myös yhteys kotiutumisen tunteeseen. Jos työt opintojen loma-ajalla ovat olleet opiskelumaassa, kokevat vastaajat myös kotiutuneensa keskimääräistä paremmin opiskelupaikkakunnalle ja -maahan. Vastaavantyyppinen yhteys kotitutumiseen löytyy myös seuraavien muuttujien suhteen: kuinka paljon on tekemisissä paikallisten opiskelijoiden kanssa, kuinka paljon on tekemisissä ystävien ja tuttavien kanssa opiskelumaassa, kuinka paljon seuraa uutisia ja tapahtumia opiskelumaasta sekä kuinka paljon seuraa työpaikkoja opiskelumaasta. Opiskelijat jotka tekevät edellä mainittuja asioita paljon, kokevat myös kotiutuneensa hyvin opiskelupaikakunnalleen ja -maahansa.

Jälleen kerran on mahdoton sanoa, kummin päin syysuhde menee: tuottaako kotiutumisen tunne aktiivista yhteydenpitoa paikallisiin ja maan tapahtumiin vai päinvastoin. Selvää on kuitenkin, että yhteydenpito opiskelumaahan ja siellä asuviin ihmisiin sekä tunne omasta kotiutumisesta ovat yhteydessä toisiinsa.

Elämisen eri osa-alueista ulkomailta opiskelevat ovat eniten tyytyväisiä opiskelupaikkakuntaansa. Myös vuorovaikutukseen oman perheen sekä muiden opiskelijoiden kanssa sekä vapaa-ajanviettomahdollisuuksiin he ovat varsin tyytyväisiä. Vähiten tyytyväisiä opiskelijat ovat mahdollisuuksiin työskennellä opintojen ohessa. Vastauksista ei käy ilmi, kohdistuuko tyytymättömyys tarjolla oleviin työpaikkoihin vai esimerkiksi lainsäädännöllisiin esteisiin, kuinka paljon opiskelija voi tehdä työtä. Tyytymättömyys mahdollisuuksiin työskennellä opintojen ohessa on laajempi ilmiö, sillä myös Suomen korkeakouluissa opiskeleville kansainvälisille opiskelijoille suunnatussa kyselyssä mahdollisuus ansaita rahaa opintojen ohessa oli vähiten tyytyväisyyttä herättänyt asia elämisessä ja asumisessa (CIMO 2016).

Asumisen tasoon ovat tyytyväisimpiä Virossa ja Norjassa asuvat opiskelijat. Vastaavasti tyytymättömiä asumisen tasoon ovat Britanniassa opiskelevat. Asumiskustannuksissa ja elinkustannuksissa tyytyväisyys ja tyytymättömyys sijoittuvat pitkälti samoihin maihin. Espanjassa, Latviassa, Virossa ja Saksassa opiskelevat ovat kaikkein eniten tyytyväisiä asumisen ja muun elämisen kustannuksiin. Vastaavasti Norjassa ja Tanskassa opiskelevat ovat kustannuksiin tyytymättömiä. Britanniassa opiskelevat ovat keskimääräistä tyytymättömiä asumisen kustannuksiin, mutta eivät muihin elinkustannuksiin.

Vuorovaikutukseen paikallisten kanssa ovat tyytyväisimpiä Yhdysvalloissa opiskelevat ja vuorovaikutukseen muiden opiskelijoiden kanssa Yhdysvalloissa ja Britanniassa opiskelevat. Harrastus- ja vapaa-ajanviettomahdollisuuksiin ovat tyytyväisimpiä niin ikään Yhdysvalloissa ja Britanniassa opiskelevat, jonkin verran keskimääräistä enemmän myös Norjassa ja Saksassa opiskelevat. Mahdollisuuksiin työskennellä opintojen ohessa ovat tyytyväisimpiä Saksassa, Britanniassa ja Tanskassa opiskelevat.



KUINKA TYYTYVÄINEN OLET SEURAAVIIN ASUMISEEN JA ELÄMISEEN LIITTYVIIN ASIOIHIN? %

5 TULEVAISUUDENSUUNNITELMAT JA SUOMI

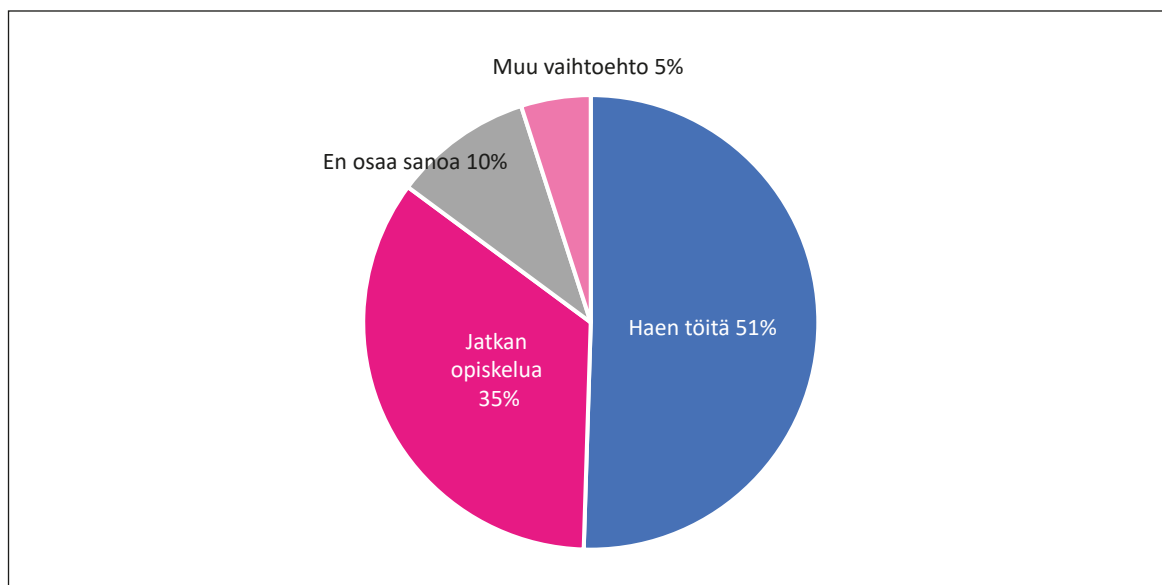
Tässä luvussa tarkastellaan ulkomailla opiskelevien suunnitelmia opintojen jälkeisestä ajasta. Mitä he uskovat tekevänsä ja mihin maahan sijoittuvansa? Mitkä tekijät vetävät ulkomaille lähteneitä Suomeen mitkä taas lisäävät halukkuutta pysyä ulkomailla? Lisäksi luodaan katsaus ulkomailla opiskelevien mielikuviin Suomesta: miltä Suomi näyttää, kun sitä katsoo opiskelijana maan rajojen ulkopuolelta.

KESKEISET TULOKSET:

- Valtaosa ulkomailla opiskelevista aikoo hakea töitä eikä tiedä, mihin maahan hakeutuu nykyisten opintojen päätyttyä. Epätietoisuus tulevasta asuinmaasta on lisääntynyt 15 vuodessa.
- Bachelor-tasoisia opintoja tekevät suunnittelevat muita useammin jatkavansa opiskelua nykyisten opintojen jälkeen.
- Neljäsosa ulkomailla opiskelevista todennäköisesti muuttaa Suomeen nykyisten opintojensa jälkeen.
- Opiskelijat, joille sisäänpääsymahdollisuudet oli tärkeä motiivi lähteä ulkomaille, suunnittelevat muita useammin palaavansa Suomeen. Heitä on paljon lääke- ja eläinlääketieteen opiskelijoissa sekä Latviassa ja Virossa opiskelevissa.
- Opiskelijat, joita kansainvälisten kokemusten saaminen motivoi lähtemään ulkomaille, aikovat palata Suomeen muita harvemmin.
- Opiskeluaikaiset kontaktit Suomeen lisäävät todennäköisyyttä palata Suomeen opintojen jälkeen.
- Tärkeimpinä kriteereinä tulevan asuinmaan valinnalle opiskelijat pitävät mahdollisuutta päästä koulutusta vastaaviin töihin, maan yleistä ilmapiiriä, mahdollisuutta edetä uralla, yhteiskunnan toimivuutta sekä tunnetta omasta kotiutumisesta.
- Puhdas luonto ja ympäristö sekä yleinen elintaso ovat tekijöitä, jotka vetävät ulkomailla opiskelevia asumaan Suomeen.
- Ulkomailla opiskelevilla on sekä positiivisia että negatiivisia käsityksiä Suomesta. Eniten kehuja Suomi saa turvallisuudesta sekä toimivasta ja tasa-arvoisesta yhteiskunnasta. Eniten kritiikkiä Suomi saa huonosta työllisyystilanteesta sekä huonosta ilmapiiristä.

5.1 Mitä opintojen jälkeen?

Hieman yli puolet ulkomailla opiskelevista aikoo todennäköisimmin hakea töitä nykyisten opintojensa jälkeen, runsas kolmannes jatkaa opintoja. Opintojen jatkaminen on kasvattanut 15 vuodessa jonkin verran suosiotaan, sillä CIMOn vuonna 2003 (Garam 2003) julkaisemassa selvityksessä ulkomailla opiskelevista hieman useampi piti työnhakua (59 %) ja hieman harvempi opintojen jatkamista (29%) todennäköisimpänä vaihtoehtona nykyisten opintojen jälkeen.



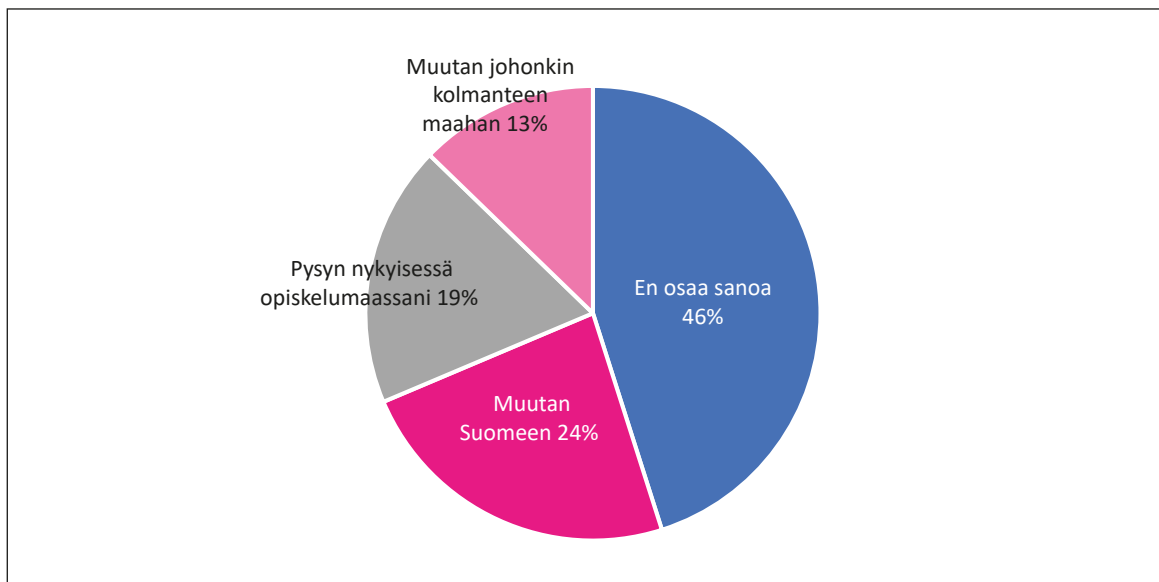
MITÄ TODENNÄKÖISIMMIN TEET NYKYISTEN OPINTOJESI JÄLKEEN? (N=1418)

Tutkinnon tasolla on yhteys suunnitelmiin: Master's-tasoista tutkintoa opiskelevista vastaajista ylivoimainen enemmistö (82%) suunnittelee hakevansa töitä, kun taas Bachelor-tasolla yli puolet suunnittelee jatkavansa opintoja. Myös koulutusosalalla on merkitystä. Hoito- ja tekniikan alalla myös Bachelor-tasoista tutkintoa opiskelevista suurin osa aikoo hakea töitä nykyisten opintojen jälkeen. Lisäksi taidealan ja kaupallisen alan Bachelor-opiskelijat suunnittelevat töiden hakua selvästi keskimääräistä Bachelor-opiskelijaa useammin. Master's-tasoista tutkintoa tekevistä eläinlääketieteeseen, hoitoalan ja oikeustieteen opiskelijat suunnittelevat työn hakua keskimääräistä Master's-opiskelijaa useammin.

Ulkomailla opiskelevien halukkuus jatkaa opintoja on samaa suuruusluokkaa kuin Suomen korkeakouluissa opiskelevilla. Suomen yliopistoissa vuonna 2016 opiskelevista joka neljäs aikoi jatkaa opintoja vuoden kuluttua nykyisten opintojen päättymisestä ja 7 prosenttia yli vuoden kuluttua. Ammattikorkeakouluissa opiskelevilla samat luvut olivat 15 prosenttia ja 17 prosenttia. (Potila ym. 2017, 38.)

Ulkomailla muuttaneita suomalaisia tutkittaessa on havaittu, että harva suunnittelee muuttavansa lopullisesti, mutta käytännössä oleskelu ulkomailla saattaa jatkua pitkään (Björklund 2011, 40). Miten on opiskelemaan lähtevien laita? Aikovatko he palata Suomeen vai jäädä opiskelumaahansa?

Vajaa puolet ulkomailla opiskelevista ei osaa vielä sanoa, jääkö opintojen jälkeen nykyiseen opiskelumaahansa vai hakeutuuko muualle. Neljännes uskoo palaavansa takaisin Suomeen ja vajaa viidennes pysyvänsä nykyisessä opiskelumaassaan. Epätietoisuus on 15 vuodessa lisääntynyt, sillä CIMOn aikaisemmassa selvityksessä vain 30 prosenttia valitsi vastaavassa kysymyksessä vaihtoehdon "en osaa sanoa" (Garam 2003). Samassa selvityksessä opiskelumaassa pysymistä todennäköisimpänä piti 28 prosenttia ja Suomeen palaamista 27 prosenttia vastaajista.



MIHIN MAAHAN TODENNÄKÖISIMMIN HAKEUDUT NYKYISTEN OPINTOJESI PÄÄTTYTTYÄ? (N=1419)

Epävarmuus tulevaisuudensuunnitelmista vähenee jonkin verran ja todennäköisyys jäädä opiskelumaahan kasvaa, kun tarkastellaan niitä opiskelijoita, jotka arvioivat valmistuvansa vuoden sisällä kyselyajankohdasta. Samalla myös todennäköisyys palata Suomeen hieman vähenee. Silti vielä vuoden sisällä valmistuvistakin 38 prosenttia ei osaa sanoa tulevaa asuinmaataan, 26 prosenttia uskoo sen olevan nykyinen opiskeluma, 22 prosenttia Suomi ja 14 prosenttia jokin kolmas maa.

Niistä jotka aikovat hakea töitä nykyisten opintojen jälkeen, keskimääräistä hieman suurempi osuus suunnittelee Suomeen palaamista. Vastaavasti jatko-opintoja suunnittelevista harvempi suunnittelee Suomeen paluuta. Heidän vastauksissaan korostuvat nykyisessä opiskelumaassa pysyminen tai kolmanteen maahan muuttaminen.

Ulkomaille lähdön motiiveilla on merkitystä sille, mihin maahan todennäköisesti suuntaa opintojen jälkeen. Opiskelijat, joille kansainvälinen kokemus oli tärkeä motiivi lähteä ulkomaille, suunnittelevat muita harvemmin (16 %) Suomeen paluuta. Lisäksi humanistisen alan, oikeustieteen ja yhteiskuntatieteen opiskelijat sekä Alankomaissa ja Saksassa opiskelevat suunnittelevat Suomeen paluuta muita harvemmin.

Toisenlaisen ryhmän muodostavat opiskelijat, joille sisäänpääsymahdollisuudet ovat tärkeä ulkomaille lähdön motiivi. He suunnittelevat keskimääräistä useammin (32 %) Suomeen paluuta. Tässä ryhmässä on runsaasti lääketieteen, eläinlääketieteen ja hoitoalan opiskelijoita sekä Latviassa ja Virossa opiskelevia, jotka niin ikään suunnittelevat useammin Suomeen paluuta.

Opiskeluaikaisella yhteydenpidolla Suomeen on yhteys siihen, että todennäköisemmin uskoo myös palaavansa Suomeen opintojen jälkeen. Opintojen loma-aikana Suomessa työskennelleistä useampi (27 %) piti todennäköisenä Suomeen paluuta kuin niistä, joilla ei ollut työkokemusta Suomesta (20 %). Myös uutisia ja tapahtumia Suomesta paljon seuraavat uskovat palaavansa muita todennäköisemmin Suomeen (30 %), samoin työpaikkoja Suomesta seuraavat (45 %).

Toisaalta opiskelijat, joilla on muitakin sidoksia nykyiseen opiskelumaahansa kuin opiskelu, pysyvät maassa todennäköisemmin myös opintojen jälkeen. Opiskelijoista, joilla on muu sidos opiskelumaahan, 24 prosenttia todennäköisesti jää sinne opintojen jälkeen, kun muista vain 14 prosenttia suunnittelee jäävänsä opiskelumaahan. Muulla sidoksella tarkoitetaan tässä opiskelumaassa asuvaa puolisoa tai perheenjäsentä, sieltä kotoisin olevaa sukua tai aikaisempaa kokemusta maassa asumisesta.

Sen sijaan sillä, onko opiskelijalla aikaisempaa kokemusta ulkomailla asumisesta, ei ole vaikutusta tulevaisuuden suunnitelmiin ja siihen, mihin maahan todennäköisesti hakeutuu opintojen jälkeen.

5.2 Tulevan asuinmaan kriteerit

Kun ulkomailla opiskelevat pohtivat tulevaa asuinmaataan, tekevät he harkintansa ensi sijassa työ- ja uramahdollisuuksien perusteella. Suomen kannalta huono tulos on, että harva opiskelija kokee nämä tekijöiksi, jotka lisäävät halukkuutta palata Suomeen. Toisaalta myös asuinmaahan yleisemmin liittyvät seikat kuten yleinen ilmapiiri, elintaso, yhteiskunnan toimivuus tai turvallisuus ovat listan kärkipäässä. Halukkuutta tulla Suomeen lisäävät yleisimmin puhdas luonto ja ympäristö sekä maan yleinen elintaso. Myös perheen asuinmaa sekä sosiaaliturva sekä terveys- ja sosiaalipalvelut vetävät nuoria Suomeen. Ulkomailla opiskelevat eivät tunnu pitävän Suomea kansainvälisenä yhteiskuntana, sillä vain 8 prosenttia koki tämän tekijän lisäävän halukkuutta muuttaa Suomeen.

KUINKA TÄRKEITÄ SEURAAVAT SEIKAT OVAT OPINTOJEN JÄLKEISEN ASUINMAAN VALINNASSA? (1=EI LAINKAAN TÄRKEÄ – 5=ERITTÄIN TÄRKEÄ) LISÄÄKÖ TEKIJÄ HALUKKUUTTA ASUA SUOMESSA VAI MUUALLA?

	Tärkeä tai erittäin tärkeä tekijä, % vastaajista	Lisää halukkuutta asua Suomessa, % vastaajista
Mahdollisuus koulutusta vastaavaan työhön	92 %	26 %
Maan yleinen ilmapiiri	89 %	22 %
Mahdollisuus edetä uralla	88 %	20 %
Tunne omasta kotiutumisesta	86 %	27 %
Yhteiskunnan toimivuus	86 %	39 %
Maan yleinen elintaso	84 %	46 %
Maan turvallisuus	82 %	42 %
Palkkataso	79 %	29 %
Terveystenhoito ja sosiaalipalvelut	78 %	41 %
Puhdas luonto ja ympäristö	76 %	47 %
Yhteiskunnan kansainvälisyys	76 %	8 %
Mahdollisuus jatkokoulutukseen	71 %	24 %
Sosiaaliturvan taso	69 %	41 %
Maan kielen hallinta	67 %	25 %
Korkea teknologian taso	63 %	20 %
Puolison/kumppanin asuinmaa	55 %	13 %
Mahdollisuus saada pysyvä oleskelulupa	53 %	12 %
Lasten hoito- ja koulutusmahdollisuudet	47 %	31 %
Muun perheen asuinmaa	43 %	41 %
Ystävien asuinmaa	41 %	28 %
Sukujuuret	23 %	24 %

Tulevan asuinmaan pohdinnassa näkyy joitakin muutoksia verrattuna aikaisempaan selvitykseen (vrt. Garam 2003). Nyt ulkomailla opiskelevat painottavat palkkatasoa aikaisempaa vähemmän tulevan asuinmaan valinnassa ja vastaavasti maan yleistä elintasoa ja turvallisuutta enemmän. Edellisessä selvityksessä tärkeimmät tekijät, jotka lisäsivät Suomessa asumisen halukkuutta, olivat muun perheen asuinpaikka sekä sukujuuret. Muun perheen asuinpaikka on havaittu tärkeäksi tekijäksi oman asuinmaan valinnalle myös muissa tutkimuksissa (Björklund 2011, 41). Nyt saaduissa vastauksissa nämä tekijät eivät korostu yhtä selvästi, mikä voi kertoa vastaajakunnan lisääntyneestä kansainvälisyydestä. Toisaalta pysyvää vastauksissa on se, että terveys- ja sosiaalipalvelut, sosiaaliturva sekä maan turvallisuus ovat tekijöitä, jotka lisäävät yleisesti halukkuutta asua Suomessa.

Naiset pitävät miehiä tärkeämpänä tulevan asuinmaansa valinnassa yleistä ilmapiiriä, yhteiskunnan toimivuutta ja kansainvälisyyttä. Naiset pitävät miehiä tärkeämpänä myös turvallisuutta, sosiaaliturvan tasoa sekä terveydenhuoltoa ja sosiaalipalveluita. Iän mukaan on eroja jatkokoulutusmahdollisuuksien tärkeydessä tulevan asuinmaan valinnassa; nuoret vastaajat pitävät niitä tärkeämpinä.

Toisaalta sisäänpääsymahdollisuuksia ja toisaalta kansainvälistä kokemusta ulkomaille lähdön motiivina korostavat muodostavat kaksi ryhmää, jotka arvostavat osittain vastakkaisia tekijöitä tulevan asuinmaan valinnassa. Sisäänpääsymahdollisuuksia motiivina korostavat pitävät muun perheen ja ystävien asuinmaata sekä sukujuuria keskimääräistä tärkeämpänä tulevan asuinmaan valinnalle. Sen sijaan kansainvälistä kokemusta motiivina korostaville nämä ovat vähemmän tärkeitä valintakriteereitä asuinmaalle. Kansainvälistä kokemusta motiivina korostavat pitävät yhteiskunnan kansainvälisyyttä ja yleistä ilmapiiriä sekä mahdollisuutta edetä uralla keskimääräistä tärkeämpänä perusteena tulevan asuinmaan valinnalle. Sisäänpääsymahdollisuuksia korostavat pitävät puolestaan jatkokoulutusmahdollisuuksia, yhteiskunnan turvallisuutta sekä puhdasta luontoa ja ympäristöä muita tärkeämpinä.

5.3 Suomi ulkomailla opiskelevin silmin

Ulkomailla opiskelevilta kysyttiin myös, millaisena maana he kokevat Suomen tällä hetkellä. Vastauksia analysoitiin siitä näkökulmasta, minkälaisia positiivisia ja toisaalta negatiivisia asioita Suomeen liitetään. Positiivisia ja kielteisiä kommentteja annettiin kutakuinkin saman verran. Yhteensä 194 vastauksessa käsitykset ovat positiivisia, 133 negatiivisia, 399 sekä positiivisia että negatiivisia ja 7 neutraaleja. Noin puolet vastaajista vastasi avokysymykseen.

Yleisimmät positiiviset luonnehdinnat Suomesta liittyivät maan turvallisuuteen sekä yhteiskunnan toimivuuteen. Suomessa arvostetaan sitä, että asiat sujuvat. Suomea arvostetaan myös tasa-arvoisena yhteiskuntana, jossa lähtökohtaisesti kaikkia tuetaan.

Eniten esille tuodut negatiiviset luonnehdinnat Suomesta liittyivät puolestaan huonoon työllisyystilanteeseen ja siksi huonoihin mahdollisuuksiin. Ei uskota, että Suomesta löytyisi työtä. Lisäksi Suomen ilmapiiriä moititaan huonoksi. Suomi koetaan sulkeutuneeksi, ahdasmieliseksi ja suvaitsemattomaksi maaksi.

ALLE ON LISTATTU YLEISIMMÄT POSITIIVISET KÄSITYKSET SUOMESTA (SULUISSA MAININTOJEN LUKUMÄÄRÄ):

TURVALLINEN (207)

Suomi tuntuu turvalliselta maalta, hyvin yleisenä nousi luonnehdinta ”tuttu ja turvallinen”.

”Turvallinen vaihtoehto B”.

”Turvallisena, tasa-arvoisena, puhtaana ja luotettavana, asiat hoituu hyvin.”

”Turvallinen, toimiva, puhdas luonto, käytännöllinen..”

TOIMIVA YHTEISKUNTA (126)

Suomalaista yhteiskuntaa kuvataan toimivaksi, hyväksi ja varmaksi järjestelmäksi jossa viranomaisiin ja palveluihin voi luottaa. Asiat Suomessa toimivat yleisesti hyvin.

”Asiat toimivat Suomessa sujuvammin kuin monessa muussa maassa, minkä olen oppinut opiskellessani ulkomailla ja kuullessani muiden maiden kansalaisia.”

TASA-ARVOINEN MAA, JOSSA VALTIO TUKEE KANSALAISIAAN (113)

Suomi koetaan tasa-arvoiseksi hyvinvointiyhteiskunnaksi tai -valtioksi, jossa kansalaisista pidetään huolta. Suomessa tuetaan opiskelijoita ja työttömiä, terveydenhuolto on kaikkien saatavilla ja valtio tarjoaa ilmaisen koulutuksen ja hyvän sosiaaliturvan.

”Olen ylpeä hyvinvointiyhteiskunnastamme ja Englannissa asuminen on saanut minut käsittämään entistä vahvemmin, kuinka tärkeä ja mahtava systeemi se on.”

HYVÄ MAA (97)

Vastaukset joissa Suomea kuvaillaan yleisesti positiivisesti, suhteellisen hyvästä parhaimpaan maahan koko maailmassa. Suomesta ollaan ylpeitä.

KOTIMAA, TUNNESIDE (93)

Vastaaajilla on Suomea kohtaan jonkinlainen tunneside, Suomi koetaan edelleen kotimaana, kotina, kotoisana tai siellä on juuret ja maa on edelleen tärkeä ja rakas.

”Hyvä, toimiva ja turvallinen kotimaa.”

LUONTO PUHDAS TAI KAUNIS (80)

Suomen luontoa kaivataan ja arvostetaan kauniina, puhtaana ja joka paikassa lähellä olevana.

HYVÄ MAA ASUINYMPÄRISTÖNÄ (61)

Vastaukset, joissa Suomi kuvataan yleisesti ”hyvänä maana asua” tai siihen liitetään positiivisia määreitä asuin- ja elinympäristönä, kuten korkea asumisen taso, hyvä asuntotilanne, halvemmat asumiskustannukset, ruokakauppojen laajat valikoimat, hyvä elämänlaatu, hyvät harrastusmahdollisuudet ja toimiva julkinen liikenne.

EDISTYKSELLINEN TAI KEHITTYVÄ (48)

Suomi koetaan korkeatasoiseksi moderniksi yhteiskunnaksi, joka pärjää hyvin maavertailuissa. Erityisesti teknologinen kehitys on edistyksellistä. Kasvua ja kehitystä on näkyvillä erityisesti Helsingissä. Suomessa on paljon potentiaalia.

”Turvallinen, kehittyvä, teknologiakeskittynyt, innovaatiokeskittynyt, trendikäs.”

IHMISSUHTEET (41)

Suomeen vastaajia sitovat läheiset ihmiset, ystävät ja sukulaiset, joita ikävöidään ja jotka monille ovat syy palata Suomeen tulevaisuudessa.

PUHDAS JA SIISTI YMPÄRISTÖ (40)

Suomea pidetään yleisesti siistinä maana ja terveellisenä elinympäristönä.

TUTTU JA HELPPÖ (36)

Suomessa pärjää äidinkielellään ja kaikki on tuttua, joten asiat hoituvat helposti. Itseään ei tarvitse tuntea ulkopuoliseksi kuten ulkomailla.

HYVÄ KOULUJÄRJESTELMÄ (31)

Suomessa peruskoulu takaa hyvän yleiskoulutuksen. Lapsille halutaan antaa suomalainen peruskoulutus.

KORKEA YLEINEN ELINTASO (27)

HYVÄ YMPÄRISTÖ PERUSTAA PERHE (25)

Suomi nähdään lapsiystävällisenä yhteiskuntana, jossa odottavia äitejä tuetaan ja lapset saavat hyvän kasvu ympäristön. Suomeen suunnitellaan muutettavan siinä vaiheessa kun on aika asettua paikoilleen ja perustaa perhe. Lapsille halutaan erityisesti suomalainen koulutus.

”Turvallinen, kehittynyt, hyvä maa perustaa perhe.”

LAADUKAS KOULUTUS (23)

Opetuksen taso Suomessa on hyvä ja koulutus yleisesti korkeatasoista

HYVÄT TYÖNÄKYMÄT (23)

Omalla alalla on hyvät työnäkymät ja siksi suunnitellaan takaisinmuuttoa Suomeen.

VAKAA JA TASAPAINOINEN (22)

Suomi on poliittisesti luotettava ja vakaa yhteiskunta, jonka tasapainoisuuteen voi aina luottaa.

RAUHALLINEN (21)

Suomessa on tilaa väentungoksien sijaan ja ihmiset antavat toistensa olla rauhassa.

ALLE ON LISTATTU YLEISIMMÄT KIELTEISET KÄSITYKSET SUOMESTA (SULUISSA MAININTOJEN LUKUMÄÄRÄ):

HUONOT TYÖLLISTYMISNÄKYMÄT JA KORKEA TYÖTTÖMYYS (221)

Koetaan, että Suomen yleinen työttömyysaste on korkea ja omat työllistymismahdollisuudet nähdään epävarmoina, monella erityisesti oman alan osalta. Koulutusta vastaava työtä vaikeampi löytää.

”Suomi seisoo taloudellisesti paikallaan eikä ole houkutteleva maa työskennellä keuhkojen investointien ja näkymien takia.”

SULKEUTUNUT JA AHDASMIELINEN YHTEISKUNTA (87)

Sulkeutunut maa, jossa ulkomailta tulevaa tietotaitoa ei haluta hyödyntää. Suomi sulkeutuu yhteiskuntana enemmän ja enemmän, vastaajat kaipaavat avoimempaan ja kansainvälisempään yhteiskuntaan. Suomi ei houkuttele, ole avoin ja vastaanottava vaan kansainvälisyyden vastainen, sosiaalisesti sulkeutunut ja ”eristäytynyt lintukoto jonne ei muun maailman tuulet tunnu puhaltavan kovinkaan paljoa eikä ulkomaalaisetkaan eksy asumaan”. Ilmapiiriä pidetään ahdasmielisenä ja nurkkakuntaisena, ahdistavana ja maata sisäänpäin lämpiävänä ja takapajuisena. Suomeen ei haluta palata koska se ei ole tarpeeksi kansainvälinen ja ihmiset tarpeeksi avarakatseisia.

NEGATIIVINEN ASENNE IHMISILLÄ JA HUONO YLEINEN ILMAPIIRI (72)

Suomessa vallitsee yleisesti huono ilmapiiri ja ihmisten asenteet ovat negatiivisia tai pessimistisiä. Ihmiset valittavat paljon ja maan yleinen tunnelma on synkkä tai surullinen.

SUVAITSEMATON JA ULKOMAALAVISIAMIELINEN TAI RASISTINEN ILMAPIIRI (64)

Viimeaikaista ilmapiiriä pidetään suvaitsemattomana kaikenlaista erilaisuutta kohtaan, ulkomaalaisvihamielisenä ja rasistisena. Joidenkin vastaajien mukaan Suomessa rasismiin ei puututa. Suomi näyttää näin luotaantyöntävänä ja oman monikulttuurisen perheen tuomista Suomeen pelätään.

”Pieni, ahdistava, sisäsiittoinen, rasistinen, muukalaisvihainen, epätasa-arvoistava (leikkaukset), ei lainkaan houkutteleva kansainvälisille työntekijöille.”

EI TARJOA TARPEEKSI MAHDOLLISUUKSIA YLEISESTI (57)

Suomen katsotaan olevan liian pieni tai liian syrjäinen, liian tavallinen tai tylsä maa, josta ei löydy jännitystä ja niin paljon mahdollisuuksia tai Suomen tulevaisuuden katsotaan olevan nuorelle epävarma.

”Tylsä, kylmä, ahdasmielinen, pessimistinen, kulttuurillinen tyhjiö.”

HUONOT MAHDOLLISUUDET EDETÄ URALLA JA LUODA KANSAINVÄLISTÄ URAA (47)

Suomessa ajatellaan olevan vähän mahdollisuuksia kunnianhimoisen uran rakentamiseen esimerkiksi kun henkilö toivoo kansainvälistä uraa tai kun oman alan taitotaso Suomessa koetaan riittämättömäksi. Suomessa ei ole juuri kansainvälisiä yrityksiä ja on huonot yhteydet ulkomaille.

”Koen saavani kansainvälisemmän ja kunnianhimoisemman uran muualla.”

JÄLJESSÄ GLOBAALISTA KEHITYKSESTÄ (46)

Suomen nähdään olevan jäljessä kehityksestä erityisesti verrattuna muihin Pohjoismaihin mutta myös yleensä länsimaihin. Maassa ei uskalleta katsoa tulevaisuuteen ja päätöksenteko on varovaista. Suomessa ei innovoida, uskalleta ottaa riskejä ja ei pyritä kansainvälisyyteen. Nuoret lähtevät ulkomaille opiskeluun ja työnhakuun.

”Muukalaisvihainen, taantuva, katkera, päättämätön ja takapajuinen.”

”Sulkeutumaan päin menevä maa jolla on valtava potentiaali olla johtava Pohjoismaa monessa asiassa, mutta joka ei uskalla katsoa tulevaan.”

TALOUS HUONOSSA KUNNOSSA, LUO EPÄVARMUUTTA (44)

Taloudellisen taantumun vuoksi mahdollisuudet Suomessa nähdään huonoiksi ja maassa asuminen siksi vähemmän houkuttelevaksi.

EI KANSAINVÄLINEN TAI EI KANNUSTETA KANSAINVÄLISYYTEEN (65)

Suomi nähdään liian homogeenisenä tai Suomessa katsotaan olevan huonosti kontakteja ulkomaille. Kansainvälistymistä ei vastaajien mukaan tueta ja yleiset asenteet ovat jopa kansainvälisyyden vastaisia. Kansainväliseen uraan tähtääville Suomi näyttäytyy huonona vaihtoehtona mutta vastaajat kokevat myös muuten haluavansa asua kansainvälisemmässä ympäristössä.

”En koe että kansainvälistä osaamistani arvostetaan Suomessa ja Suomeen palaaminen tai siellä työllistyminen vaikuttaa todella vaikealta.”

LEIKKAUKSET JA SÄÄSTÖT ERIARVOISTAVAT YHTEISKUNTAA (40)

Eriarvoisuuden kasvamisesta Suomessa ollaan huolissaan leikkausten ja säästöjen johdosta, leikkauksia katsotaan tehtävän väärissä asioissa ja Suomen kehitystä pidetään pelottavana. Maassa perinteisesti pidetty huolta heikommista ja nyt ei enää.

KOULUTUKSEN LEIKKAUKSET JA KOULUTUKSEN LAADUN HEIKKENEMINEN (38)

Koulutuksen leikkauksia pidetään suomalaisen hyvän koulutuksen tason romuttajana ja koulutuksen laadun katsotaan jo laskeneen leikkausten vuoksi. Opintotuesta leikkaaminen saa kritiikkiä. Suomea ei pidetä enää niin houkuttelevana opiskelumaana.

HUONO POLITIIKKA (37)

Viimeaikaisia poliittisia päätöksiä ja hallitusta kritisoidaan yleisesti tai vain ilmaisemalla pettymystä niihin.

IHMISET EPÄSOSIAALISIA TAI TYLYJÄ (36)

Suomalaisia pidetään sosiaalisesti taitamattomina, kylminä, tylynä tai töykeinä. Ulkomailta olon jälkeen suomalaiset tuntuvat jäykiltä ja sulkeutuneilta.

Vaikea päästä opiskelemaan tai huonot koulutusmahdollisuudet (31)

Opiskelupaikkojen määrää pidetään liian pienenä tai pääsykokeita liian vaativina. Suomessa voi vastaajien mukaan kulua vuosia ennen kuin pääsee opiskelemaan haluamaansa alaa ja siksi on lähdetty ulkomaille. Joillain aloilla Suomessa katsotaan olevan huonot koulutusmahdollisuudet ja puutteena pidetään sitä, ettei englanninkielisiä kandidaatin opintoja ole tarjolla.

HUONONTUNUT POLIITTINEN ILMAPIIRI (30)

Poliittisen keskustelun katsotaan Suomessa viime aikoina koventuneen ja ilmapiirin kiristyneen. Yhteiskunta on jakautunut.

EPÄMIELLYTTÄVÄ ILMASTO (24)

Erityisesti talvi koetaan vaikeana jaksena pimeyden ja kylmyyden vuoksi. Suomi on talvella liian synkkä. Vastaajat haluavat mieluummin asua lämpimässä maassa.

KORKEAT ELINKUSTANNUKSET (22)

Asumisen, ruoan ja ”vähän kaiken” nähdään olevan Suomessa kallista.

ULKOMAISTA TUTKINTOA EI ARVOSTETA (21)

Vastaukset joissa harmitellaan sitä, että ulkomainen tutkinto täytyy Suomessa tunnustaa erikseen Opetushallituksessa, ulkomailta opiskeleva ei saa Suomesta tukea harjoitteluun Suomessa, työnantajat eivät arvosta ulkomaista tutkintoa ja sillä on vaikea saada täällä töitä, opiskelualennuksia ja -etuja ei saa kuten Suomessa opiskelevat. Yleisesti käsitys, että Suomessa ulkomaista tutkintoa ei arvosteta.

TYÖHÖN TAI YRITTÄJYYTEEN KANNUSTAMATTOMUUS (21)

Suomen verotusaste ei houkuttele työntekoon Suomessa. Yhteiskunta ei vastaajien mielestä kannusta yrittäjyyteen tai työntekoon.

SUOMENRUOTSALAISTEN ASEMA HUONONTUNUT (20)

Yleisen ilmapiirin katsotaan kehittyneen ruotsinkielisten vastaiseksi, ruotsin kielen puhumiseen suhtaudutaan negatiivisesti tai suomenruotsalaisten oikeuksia heikennetään. Huonot työllistymisnäkymät ruotsinkielisille. Erityisesti Vaasan keskussairaalan laajan päivystyksen lakkauttaminen nousee esille ruotsinkielisten aseman heikennyksenä.

6 KYSELY JA VASTAAJAT

Tässä osiossa käydään läpi, kuinka kysely toteutettiin sekä esitellään tarkemmin kyselyyn vastanneet opiskelijat.

KESKEISET HAVAINNOT:

- Kysely lähetettiin Kelan opintotukea ulkomaille syksyllä 2016 saaville.
- Kyselyyn vastasi 1422 ulkomailla opiskelevaa eli 37,5 % niistä joille kysely lähetettiin.
- Kyselyyn vastaajat vastaavat opintoala- ja opiskelumaajakausaltaan melko hyvin Kelan tilastoja ulkomaille opintotukea saavista: taloustiede, humanistinen ala ja lääketiede ovat yleisimmät alat ja Ruotsi, Britannia ja Viro yleisimmät opiskelumaat.
- Suurin osa (60 %) opiskelee Bachelor-tasoista tutkintoa. Bachelor-tasaisen tutkinto on yleinen varsinkin taide- ja humanistisella alalla.
- Ulkomailla opiskelevat ovat naisvaltainen joukko ja kyselyyn vastaajat ovat vielä tätäkin naisvaltaisempi joukko.
- Vajaalla puolella (45 %) vastaajista on nykyisten opintojen lisäksi muitakin yhteyksiä opiskelumaahansa: maassa asuva perheenjäsen, sieltä kotoisin olevaa sukua tai kokemusta maassa asumisesta.
- Yli puolella (59 %) vastaajista on aikaisempaa kokemusta ulkomailla asumisesta, joko nykyisessä opiskelumaassa tai muualla Suomen ulkopuolella.

6.1 Kysely

Osana suomalaisten tutkinto-opiskelu ulkomailla -hanketta CIMO (Opetushallitus vuodesta 2017) toteutti ulkomailla opiskeleville suunnatun kyselyn loppuvuodesta 2016. Kysely toteutettiin sähköisenä ja se oli auki 1. – 20.12.2016 välisenä aikana. Linkki kyselyyn lähetettiin 3 787 opiskelijalle, jotka saivat syksyllä 2016 Kelan opintorahaa, asumislisää tai lainatakauksen ulkomaisiin korkeakouluopintoihin. Määrä vastaa puolta kaikista ko. tukien saajista². Osoitetiedot saatiin Kelalta, joka myös hoiti saatekirjeen lähettämisen opiskelijoille.

Määräaikaan mennessä vastauksia saatiin 1422 eli vastausprosentti oli 37,5.

Kyselylomakkeen pystyi täyttämään suomeksi tai ruotsiksi. Lomake sisälsi laajasti kysymyksiä nykyisistä opinnoista, aikaisemmista opinnoista, ulkomaille lähdöstä, opintojen rahoituksesta, opiskelusta ja elämisestä ulkomailla, tulevaisuuden suunnitelmista sekä taustatietoja.

Kyselyn tavoitteena oli saada yleiskuvaa ulkomailla opiskelun syistä, opintojen rahoituksesta, kokemuksista ulkomailla opiskelusta sekä siitä, miltä Suomi näyttää ulkomailla opiskelevin silmin.

² Syksyllä 2016 yhteensä 7704 opiskelijaa sai Kelan opintorahaa, asumislisää tai lainatakauksen ulkomaisiin opintoihin. Heistä 112 henkilöllä ei ollut sähköpostiosoitetta ja 17 henkilöllä oli turvakielto eli perusjoukko oli 7 575 opiskelijaa.

6.2 Vastaajat

Yleisimmät koulutusalat vastaajien keskuudessa ovat taloustiede, humanistinen ala, lääketiede, yhteiskuntatiede, oikeustiede ja taideala. Yhdessä nämä kuusi alaa vastaavat 75 prosenttia kaikista vastaajista. Vastaajat edustavat opintoaloiltaan melko hyvin Kelan opintotukitilastojen tietoa ulkomaille opintotukea opiskelevista. Taloustieteen ja humanistisen alan opiskelijat ovat vastaajien joukossa hivenen aliedustettuja verrattuna tilastoihin, lääketieteen ja matemaattis-luonnontieteellisen alan opiskelijat puolestaan hieman yliedustettuja. Erot ovat kuitenkin pieniä.

VASTAAJAT OPINTOALAN MUKAAN

Opintoala	Lkm	%
Taloustiede, kaupallinen ala	299	21
Humanistinen ala (ml. teologia)	193	14
Lääketiede	177	12
Yhteiskuntatiede (ml. media, journalistiikka)	176	12
Oikeustiede (ml. lakiopinnot)	113	8
Taideala (ml. musiikki)	111	8
Matemaattis-luonnontieteellinen ala (ml. biologia)	70	5
Tekniikka (ml. tietotekniikka)	53	4
Eläinlääketiede	37	3
Kasvatustiede, opettajankoulutus	31	2
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	30	2
Käyttäytymistiede, psykologia	28	2
Hoitoala (ml. kiropraktiikka, osteopatia, kuntoutus)	23	2
Liikunta	21	2
Arkkitehtuuri	10	1
Luonnonvara, ympäristö	8	1
Muu ala	40	3
Yhteensä	1420	100

Kohdassa "muu ala" tuotiin esille erilaisia monitieteisiä ja alojen välisiä opintokokonaisuuksia (12 vastaajaa), hammaslääketiede (4), muotoilu ja taideteollinen ala (4), farmasia (3), muotiala (2), hallinto(tiede) (2), kriminologia (2), ravitsemustiede (2) ja maantiede (2) sekä yksittäisinä mainintoina kaupunkisuunnittelu, kiinteistövälitys, neurotiede, merenkulku, eläinten käyttäytymistiede ja tietokoneanimaatio.

Suurin osa vastaajista (60 %) opiskelee Bachelor-tasoista korkeakoulututkintoa. Lähes kaikki muut opiskelevat Master's-tutkintoa. Muutama yksittäinen vastaaja kertoo suorittavansa jonkin muun tutkinnon.

TUTKINTO, JOHON NYKYISET OPINNOT TÄHTÄÄVÄT

Tutkinto	Lkm	%
Bachelor tai vastaava	842	60
Master's tai vastaava (ml. lääkäri, lääket. lisensiaatti, medical doctor)	543	38
Muu korkeakoulututkinto	29	2
Yhteensä	1414	100

Bachelor-tasoiset opinnot ovat yleisiä varsinkin taidealalla ja humanistisella alalla. Vastaa-
vasti lääketieteen ja eläinlääketieteen lukijat tekevät yleensä Master's-tasoista tutkintoa.

TUTKINNOT OPINTOALAN MUKAAN, %

Opintoala	Bachelor tai vast.	Master's tai vast.	Muu	Yht.
Taloustiede, kaupallinen ala	64	34	2	100 %
Humanistinen ala (ml. teologia)	76	23	1	100 %
Lääketiede	20	76	4	100 %
Yhteiskuntatiede (ml. media, journalistiikka)	71	28	1	100 %
Oikeustiede (ml. lakiopinnot)	69	30	1	100 %
Taideala (ml. musiikki)	80	20	0	100 %
Matemaattis-luonnontieteellinen ala (ml. biologia)	57	43	0	100 %
Tekniikka (ml. tietotekniikka)	49	51	0	100 %
Eläinlääketiede	11	80	9	100 %
Kasvatustiede, opettajankoulutus	50	40	10	100 %
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	78	23	0	100 %
Käyttäytymistiede, psykologia	57	36	7	100 %
Hoitoala (ml. kiropraktiikka, osteopatia, kuntoutus)	48	48	4	100 %
Liikunta	62	33	5	100 %
Arkkitehtuuri	50	50	0	100 %
Luonnonvara, ympäristö	25	75	0	100 %
Muu ala	60	35	5	100 %
Yhteensä	60	38	2	100 %

Yleisimmät kyselyyn vastaajien opiskelumaat ovat Ruotsi, Britannia, Viro, Alankomaat, Tanska ja Saksa. Näissä kuudessa maassa opiskelee yli kolme neljäsosaa (77 %) kaikista vastaajista. Myös vastaajien opiskelumaata vastaa kohtalaisen hyvin Kelan opintotukitilastojen tietoja opiskelumaista. Ruotsi ja Alankomaat ovat hieman ylliedustettuja kyselyyn vastaajien keskuudessa, vastaavasti Viro on hieman aliedustettu.

OPISKELUMAA

Opiskelumaa	Lkm	%
Ruotsi	363	26
Iso-Britannia	348	25
Viro	155	11
Alankomaat	121	9
Tanska	56	4
Saksa	49	3
Yhdysvallat	45	3
Latvia	30	2
Norja	26	2
Ranska	23	2
Espanja	21	2
Itävalta	16	1
Puola	15	1
Sveitsi	13	1
Romania	12	1
Belgia	9	1
Kanada	9	1
Tsekki	9	1
Venäjä	9	1
Australia	8	1
Kiina	8	1
Thaimaa	8	1
Unkari	8	1
Irlanti	7	1
Italia	7	1
Japani	7	1
Portugali	5	0
Bulgaria	2	0
Slovakia	2	0
Turkki	2	0
Ukraina	2	0
Islanti	1	0
Kreikka	1	0
Uusi-Seelanti	1	0
Muu maa	24	2
Yhteensä	1422	100

Muina opiskelumaina mainittiin Etelä-Korea (10 vastaajaa) sekä yksittäisinä mainintoina Argentiina, Bosnia-Hertsegovina, Costa Rica, Egypti, Etelä-Afrikka, Guatemala, Kambodža, Kosovo, Malesia, Moldova, Pohjois-Kypros, Taiwan ja Valko-Venäjä.

Eri mailla on erilainen profiili sen suhteen, mitä aloja niissä opiskellaan. Yleisimmistä opiskelumaista varsinkin Latviassa mutta myös Ruotsissa opiskelu painottuu lääketieteeseen. Virossa opiskelu painottuu talous- ja oikeustieteeseen, Yhdysvalloissa taloustieteeseen. Britannialla ja Alankomailla on samankaltainen alaprofiili, yleisimmät alat ovat humanistinen, yhteiskuntatiede ja talousala

KOLME SUOSITUINTA OPISKELUALAA YLEISIMMISSÄ OPISKELUMAISIA

Opiskelumaa	Suosituin ala	2. suosituin ala	3. suosituin ala
Ruotsi	Lääketiede 22 %	Taloustiede 19 %	Yhteiskuntatiede 12 %
Britannia	Humanistinen ala 22 %	Yhteiskuntatiede 18 %	Taloustiede 16 %
Viro	Taloustiede 27 % Oikeustiede 27 %		Eläinlääketiede 12 %
Alankomaat	Humanistinen ala 18 %	Yhteiskuntatiede 17 %	Taloustiede 16 %
Tanska	Taloustiede 30 %	Yhteiskuntatiede 13 %	Humanistinen ala 11 %
Saksa	Taloustiede 33 %	Mat.-luonnontiede 18 %	Taideala 16 %
Yhdysvallat	Taloustiede 40 %	Humanistinen ala 9 % Taideala 9 % Mat.-luonnontiede 9 %	
Latvia	Lääketiede 87 %	Eläinlääketiede 3 % Oikeustiede 3 %	

Vastaajat ovat pääsääntöisesti opiskelleet nykyisiä opintojaan vasta vuoden tai pari. Yleisin vastaajaryhmä ovat ensimmäistä vuotta ulkomailla opiskelevat ja lähes 90 % vastaajista opiskeli korkeintaan kolmatta vuotta. Vastaukset heijastanevat myös sitä, että ulkomailla usein opiskellaan tiiviimmin ja lyhyemmän aikaa kuin Suomessa. Vastaajat arvioivat opintojensa kestävän tyypillisimmin vielä kahdesta neljään vuotta.

KUINKA MONES VUOSI OPINNOISSA MENEILLÄÄN?

Opiskeluvuosi	Lkm	%
1. vuosi	548	39
2. vuosi	414	29
3. vuosi	262	19
4. vuosi	121	9
5. vuosi	46	3
6. vuosi tai enemmän	29	2
Yhteensä	1420	100

OPINTOJEN ARVIOITU KESTO

Arvioitu kesto	Lkm	%
1 vuosi (tai alle)	77	6
2 vuotta	215	16
3 vuotta	452	33
4 vuotta	305	23
5 vuotta	132	9
6 vuotta	157	12
7 vuotta tai enemmän	23	2
Yhteensä	1361	100

Selvä enemmistö kyselyyn vastaajista on iältään 20-24-vuotiaita. Vastaajien iän keskiarvo on 23 ja mediaani 22 vuotta.

IKÄSI

	Lkm	%
alle 20 vuotta	87	6
20-24 vuotta	926	67
25-29 vuotta	288	21
30 tai yli	80	6
Yhteensä	1381	100

Kolme neljäsosaa (75 %) vastaajista on naisia. Vastaajat ovat siis vielä naisvaltaisempi joukko kuin ulkomaille lähtevät opintotuen saajat, joista 67 prosenttia on naisia.

Vastaajista valtaosa (80 %) on suomenkielisiä, 14 prosenttia ruotsinkielisiä ja 6 prosentilla on äidinkieli muu. Vastaajajoukossa on hieman enemmän suomenkielisiä ja vastaavasti vähemmän muun kielisiä kuin opintonsa ulkomailla aloittaneiden opintotuen saajien joukossa.

Käytännössä kaikki (99 %) vastaajat ovat Suomen kansalaisia. Runsas kolmannes (38 %) vastaajista ilmoitti elävänsä vakituksessa parisuhteessa. Vain 25 vastaajaa eli 2 prosenttia kertoi, että hänellä on lapsia. Tässä on selvä ero Suomen korkeakouluissa opiskeleviin, joista joka kuudennella on lapsia (Potila ym. 2017, 28).

Kohtalaisen monella vastaajalla on muitakin yhteyksiä opiskelumaahansa kuin nykyinen opiskelu. Vajaalla kolmasosalla (28 %) vastaajista puoliso tai muu perheenjäsen asuu parhailaan opiskelumaassa. Pyydettyä tarkennusta, kenestä perheenjäsenestä on kyse, mainitsee suurin osa puolison tai kumppanin, mutta myös sisaruksia, vanhempia tai muita sukulaisia mainitaan. Lisäksi 11 prosenttia vastaajista kertoi, että hänellä on sukulaisia, jotka ovat kotoisin nykyisestä opiskelumaasta. Vajaa neljännes (22 %) vastaajista kertoi asuneensa aikaisemminkin opiskelumaassaan vähintään noin 3 kuukauden ajan. Kun nämä edellä mainitut yhteydet opiskelumaahan lasketaan yhteen, on vajaalla puolella (45 %) vastaajista jokin muu yhteys opiskelumaahansa kuin nykyiset opinnot – joko siellä asuva perheenjäsen, sieltä kotoisin oleva sukulainen tai kokemusta maassa asumisesta.

Vastaajat ovat kansainvälisesti kokeneita, vaikka valtaosa asui ennen nykyisiä opintojaan Suomessa. Yhteensä 86 prosenttia vastaajista asui Suomessa ennen nykyisiä opintojaan, 5 prosenttia nykyisessä opiskelumaassaan ja 8 prosenttia muualla. Lähes puolet (48 %) on asunut aikaisemmin jossain muualla ulkomailla kuin nykyisessä opiskelumaassaan. Mikäli mukaan lasketaan myös aikaisempi asuminen nykyisessä opiskelumaassa, on yli puolella (59 %) vastaajista aikaisempaa kokemusta Suomen ulkopuolella asumisesta.

KIRJALLISUUS JA LÄHTEET

Björklund, Krister (2011): Finns in Sweden and Switzerland – between cosmopolitans and locals. Teoksessa Heikkilä, Elli & Koikkalainen, Saara (eds.): Finns Abroad. New Forms of Mobility and Migration. Migration Studies C 21. Siirtolaisuusinstituutti, Turku 2011.

CIMO (2016): International Student Barometer. Survey in Finnish higher education institution. Autumn 2014. Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO. http://www.cimo.fi/publications/international_student_barometer_2014

European Commission/EACEA/Eurydice, 2017. National Student Fee and Support Systems in European Higher Education – 2017/18. Eurydice Facts and Figures. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Garam, Irma & Jaalivaara, Janne & Kuosmanen, Isa & Suhonen, Tuomo (2015): Esiselvitys ulkomaalaisten korkeakouluopiskelijoiden taloudellisista vaikutuksista. VATT Valmisteluraportit 21. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, Government Institute for Economic Research, Helsinki 2014.

Garam, Irma (2003): Kun opintie vie ulkomaille. Suomalaisten tutkinto-opiskelu ulkomaisissa korkeakouluissa. Occasional Paper 2c/2003. Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO.

Koikkalainen Saara (2011): Highly skilled Finns in the European labor market: why do they move abroad? Teoksessa Heikkilä, Elli & Koikkalainen, Saara (eds.): Finns Abroad. New Forms of Mobility and Migration. Migration Studies C 21. Siirtolaisuusinstituutti, Turku 2011.

Lee, Cheng-Fei (2014): An Investigation of Factors Determining the Study Abroad Destination Choice: A Case Study of Taiwan. Journal of Studies in International Education 2014, Vol. 18 (4), 362-381.

Mazzarol, Tim & Soutar, Geoffrey (2002): Push-Pull Factors Influencing International Student Selection of Education Destination. International Journal of Education Management. Vol 16 (2), 82-90.

Moisander, Taina (2015): Integration of international students. Teoksessa Vanhanen, Riikka & Kitinoja, Helli & Pääsyklä, Marjo (eds.): Exploring the Impact and Full Potential of International Education. Questions of Competitiveness, Employment and Integration. Finnips ja JAMK University of Applied Sciences. Jyväskylä: Publications of JAMK University of Applied Sciences 205.

OECD 2017: Education at a Glance: OECD Indicators. Indicator C4. <http://dx.doi.org/10.1787/eag-2017-en>

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2017): Yhteistyössä maailman parasta. Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyyden edistämisen linjaukset 2017–2025. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:11.

Potila, Anna-Kaarina & Moisio, Johanna & Ahti-Miettinen, Outi & Pyy-Martikainen, Marjo & Virtanen, Vesa (2017): Opiskelijatutkimus 2017. EUROSTUDENT VI –tutkimuksen keskeiset tulokset. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:37. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki 2017.

Saarikallio, Miia & Hellsten, Katri & Juutilainen, Vesa-Pekka (2008): Korkeakoulusta työelämään? Väylänä ulkomainen tai kotimainen tutkinto. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 96. Kelan tutkimusosasto. Helsinki 2008.

Valtioneuvoston kanslia (2015): Ratkaisujen Suomi. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015. Hallituksen julkaisusarja 10/2015.

Verkkojulkaisu
ISBN 978-952-13-6490-7
ISSN 1798-8926